

"No semmonen tunne, ettei ole yksin tässä maailmassa"

-Käyttäjien kokemuksia Virtu-projektista Sipoossa

Santanen, Elina

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

"No semmonen tunne, ettei ole yksin tässä maailmassa"
- Käyttäjien kokemuksia Virtu-projektista Sipoossa

Elina Santanen
Sosionomi
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2013

Elina Santanen

”NO SEMMONEN TUNNE, ETTEI OLE YKSIN TÄSSÄ MAAILMASSA”
-Käyttäjien kokemuksia Virtu-projektista Sipoossa

Vuosi	2013	Sivumäärä	43
-------	------	-----------	----

Virtu-projekti on EU-projekti, joka on käynnistynyt vuonna 2011 ja jatkuu kevääseen 2013. Lähtökohtana projektilla on luoda Suomen, Viron ja Ahvenmaan saaristoalueilla asuville vanhuksille toimiva sosiaali- ja terveyspalvelujenmalli. Palvelumallin tarkoitus on täydentää ja tukea jo olemassa olevia palveluita. Projekti on uudenmallinen sosiaalinen media ja hyvinvointipalvelu, joka toteutetaan helppokäyttöisillä videoneuvottelulaitteistoilla virtuaalista teknologiaa hyödyntäen. Laitteiston kautta vanhuksat voivat nähdä ja kuulla toisensa samanaikaisesti. Vanhuksat voivat soitella laitteen avulla toisilleen ja osallistua erilaisiin Virtukanavalla pidettäviin ohjelmiin.

Prosessin opinnäytetyöni parissa aloitin keväällä 2012. Tietoperustaa olen kirjoittanut aktiivisesti syksyn 2012 ja talven 2013 aikana. Haastattelut toteutin syksyn 2012 kuluessa. Opinnäytetyöni toteutin laadullisena tutkimuksena, joka pohjautuu Virtu-projektissa mukana olevien vanhusten teemahaastatteluihin. Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää Virtu-projektissa olevien vanhusten kokemusta projektista sekä lähetystoiminnan merkityksestä ja vaikutuksesta heidän elämäänsä. Työni tietoperustassa avasin opinnäytetyöni kannalta keskeisiä teemoja ja käsitteitä, jotka ovat Virtu-projekti, vanhuus elämänvaiheena, vanhustyö sosiaalipalveluiden osana, laadullinen tutkimus ja teemahaastattelut.

Tutkimukseni tuloksina saatiin tietoa Virtu-projektista vanhusten näkökulmasta. Tuloksista on havaittavissa, että projektilla on positiivinen vaikutus vanhusten elämään. Virtu-projektin myötä muun muassa haastattelemini vanhusten sosiaaliset suhteet ovat lisääntyneet ja osallisuuden tunne kasvanut. Positiivista tuloksista voidaan päätellä Virtu-projektin ja tämän kaltaisten palvelumallien olevan hyödyllisiä ja niillä olevan tarvetta.

Asiasanat: Virtu-projekti, vanhuus elämänvaiheena, vanhustyö sosiaalipalveluiden osana, laadullinen tutkimus ja teemahaastattelut.

Elina Santanen

" YOU KNOW THAT FEELING YOU'RE NOT ALONE IN THIS WORLD"
- User experiences of Virtu-project in Sipoo

Year	2013	Pages	43
------	------	-------	----

Virtu-project is an EU-project, that was launched in 2011 and endures until spring 2013. The starting point for the project is to create a functioning social- and health care model for seniors living in Finland, Estonia and the archipelago of Åland. The purpose of the service model is to replenish and support the services already existing. The project is a new kind of social media and wellness service, that is produced with the help of simple video conference equipment using virtual technology. The seniors can see and hear each other simultaneously through the system. They can call each other and take part in a variety of daily activities on Virtu- channel.

I started the process of my thesis in spring 2012. The factual base has been actively written during autumn 2012 and winter 2013. The interviews took place in autumn 2012. The thesis has been made as a qualitative research, that is based on themed interviews with the seniors participating in Virtu-project. The purpose of the thesis is to find out about participating seniors' experiences of Virtu-project as well as the meaning and effects of broadcasting has had in their lives. In the factual base of my thesis I opened up some central themes and concepts, such as Virtu-project, senior as a life phase, senior work as part of social services, qualitative research and themed interviews.

As a result, there is now information about Virtu-project from the seniors' point of view. It can be interpreted from the results, that the project has a positive impact on the life of seniors. During the project social affairs and the feeling of being a part of something has increased among the interviewed seniors. The positive outcome can lead to the assumption that service models, such as Virtu-project, are useful and in demand.

Keywords: Virtu-project, being a senior as a phase of life, senior works as a part of social services and qualitative research and theme interviews

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Virtu-projekti.....	7
3	Vanhuus elämänvaiheena	8
3.1	Vanhuuden kehitysvaihetheoria.....	8
3.2	Toimintakyky ja vanhuus.....	10
3.3	Yksinäisyyden kokemus vanhuudessa	11
3.4	Turvattomuuden ja turvallisuuden kokemus vanhuudessa.....	12
3.5	Laadukas vanhuus ja osallisuus	13
4	Ikäihmisten palveluiden laatusuositus, vanhuspalvelulaki ja vanhustyö sosiaalipalveluiden osana	13
4.1	Ikäihmisten palvelujen laatusuositus ja vanhuspalvelulaki	14
4.2	Vanhustyö ja moniammatillinen työote	15
4.3	Sosiaalipalveluiden historia ja käsite	15
4.4	Vanhussosiaalityö ja sosiaalipalveluiden kehityssuunnat Suomessa.....	16
4.5	Kotihoidon historia ja vanhussosiaalityö Sipoon kotihoidossa	17
5	Hyvinvointi TV ja hankkeen arviointi.....	19
6	Tutkimus ja eettisyys	20
6.1	Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	20
6.2	Eettisyys tutkimuksessa	23
7	Teemahaastattelut	24
7.1	Tutkimuskysymykset.....	24
7.2	Aineiston kerääminen	25
7.3	Analyysi	26
7.4	Tulokset.....	26
7.4.1	Käyttäjien kokemukset Virtu-projektista	26
7.4.2	Laitteen käytön sujuvuus ja lähetystoiminta.....	28
7.4.3	Käyttäjän kokemus Virtu-projektin vaikutuksesta omaan elämään	30
7.5	Yhteenveto tuloksista	32
8	Pohdinta.....	34
8.1	Oma oppimisprosessi	34
8.2	Opinnäytetyön prosessi ja eettisyys	36
8.3	Oma kokemus Virtu-projektista	37
8.4	Virtuaalisten vanhuspalveluiden tulevaisuus ja lisätutkimusaiheita	38
	Taulukot	42
	Liitteet	43

1 Johdanto

Laurea Ammattikorkeakoulu sekä muut yhteistyökumppanit toteuttavat yhdessä Virtu-projektia. Virtu-projekti on kolmivuotinen ja se käynnistyi vuonna 2010 ja jatkuu edelleen kevääseen 2013 asti. Projekti on uudenmallinen sosiaalinen media ja hyvinvointipalvelu, joka on suunnattu vanhuksille. Toteutus tapahtuu helppokäyttöisillä videoneuvottelulaitteistoilla, joiden kautta vanhukset voivat kuulla ja nähdä toisensa samanaikaisesti.

Tällä hetkellä Virtu kanavalla käyttäjien on mahdollisuus osallistua seuraavanlaisiin toimintoihin; he voivat pitää laitteen välityksellä yhteyttä toisiin käyttäjiin ja keskustella fysioterapeutin ja sairaanhoitajan kanssa. Osallistua opiskelijoiden suunnittelemiin ja pitämiin lähetuksiin, joiden aihealueita ovat esimerkiksi liikunta, visailut ja rentoutus. Kanavan kautta käyttäjä saa ajankohtaista tietoa muun muassa ravinnosta ja terveydestä sekä hän voi tavata eri vierailijoita. Käyttäjän on mahdollista osallistua keskusteluihin ja saada sosiaalisia kontakteja sekä virikkeitä. (Virtu-projekti 2011 a.) Virtu-projektissa pidetään lähetyskäsikahdella kielellä, ruotsiksi ja suomeksi.

Virtu-projektilla ja samankaltaisilla uudennlaisilla virtuaalisilla palvelumalleilla on mielestäni tulevaisuutta yhteiskunnassamme. Väestön ikääntyessä ja jäädessä eläkkeelle työikäisiä tulee olemaan vähemmän ja viimeistään silloin tulee uudennlaisista palvelumalleista entistä tärkeämpiä esimerkiksi taloudellisten vaikutusten takia. Virtuaalisten palvelumallien myötä voidaan ikääntyneitä aktivoida esimerkiksi viriketoimintaan sekä jumppaan. Tämän kautta henkine, psyykkinen ja fyysinen olotila sekä toimintakyky saattavat pysyä hyvinä pidempään. Hyvä toimintakyky voi edesauttaa vanhusta asumaan kauemmin omassa kodissaan ja tätä kautta laitoshoidon tarve vähenee ja rahaa säästyy. Tämä oli vain yksi esimerkki virtuaalisten palvelumallien suotuisasta vaikutuksesta taloudelliseen tilanteeseen ja mahdollisesti koittavaan työvoimapulaan.

Virtu-projektiin tutustuin työharjoittelun kautta, jossa toimin Virtu assistenttina. Virtun parissa olen yhteensä työskennellyt ja opiskellut noin vuoden aikavälillä syksy 2011 – syksy 2012. Opinnäytetyössäni käsittelen Virtu-projektia ja sen vaikutuksia käyttäjien elämään. Tutkimusaineistoni koostuu neljän Sipoon virtukäyttäjän teemahaastatteluista ja haastattelut on toteutettu heidän kodeissaan. Aihealueita haastattelussa ovat haastateltavan taustatiedot, käyttäjän kokemukset projektista, lähetysten merkitys käyttäjälle ja sosiaalisten suhteiden tukeminen ja osallisuus. Opinnäytetyöni tarkastelee Virtu-projektia käyttäjän oman kokemuksen kannalta. Työ on merkityksellinen, koska vastaavanlaista työtä tai tutkimusta ei aikaisemmin ole tehty Virtu-projektista ja itsessään Virtu-projekti on uusi innovatiivinen kokonaisuus Suomessa.

Ensimmäisessä luvussa kerron Virtu-projektista. Luku käsittää projektin budjetin, rahoituksen, yhteistyökumppanit, tavoitteet ja kuvan tulevaisuuden visiosta. Kolmas luku keskittyy vanhuuteen elämänvaiheena. Luvussa käsittelen vanhuuden kehitysvaiheteoriana, jonka yhteydessä avaan käsitteitä toimintakyky, yksinäisyys, turvattomuus ja turvallisuus, laadukas vanhuus sekä osallisuus.

Neljäs luku sisältää tietoa ikäihmisten palveluiden laatusuosituksesta, vanhuspalvelulaista ja vanhustyöstä sosiaalipalveluiden osana. Luvussa syvennyttään lisäksi moniammatilliseen työotteeseen ja vanhustyöhön, sosiaalityön historiaan ja käsitteeseen Suomessa, vanhussosiaalityöhön sekä sosiaalipalveluiden kehitykseen maassamme. Aiheita ovat myös kotihoidon historia ja vanhussosiaalityö Sipoon kotihoidossa. Luvussa viisi esittelen Hyvinvointi TV-hanketta, joka on samankaltainen virtuaalisesti ihmisen hyvinvointia tukeva toimintamalli, kuin Virtu-projekti.

Kuudes luku keskittyy tutkimukseen ja tutkimuksen eettisyyteen. Opinnäytetyöni sisältää laadullisen tutkimuksen, jonka tulokset olen kerännyt teemahaastatteluin. Luvussa kuusi esittelen kyseistä tutkimusmuotoa ja teemahaastattelua teoriassa. Lopuksi on vielä teoriakatsaus tutkimuksen eettisyydestä. Luku seitsemän keskittyy suorittamiini teemahaastatteluihin, aineiston keruuseen, analysointiin ja itse tutkimukseni tuloksiin. Seitsemännessä luvussa on yhteenveto saamistani tuloksista. Kahdeksas ja viimeinen luku sisältää pohdintaa opinnäytetyöstäni, opinnäytetyö prosessista sekä mietteitä Virtu-projektista omien kokemusteni pohjalta. Lisäksi esittelen mahdollisia lisätutkimusaiheita Virtu-projektiin liittyen.

2 Virtu-projekti

Virtu eli viralliselta nimeltään "Virtual Elderly Care Services on the Baltic Islands" on EU-projekti, joka toteutetaan vuosina 2010 - 2013. Virtun tarkoitus on kokeilla vuorovaikutteisen kanavan käyttöä yhteistyössä vanhusten, ammattikorkeakoulujen ja kuntien kanssa. Rahoitus toteutuu eri rahoituslähteiden kautta, joita ovat EU:n Central Baltic - ohjelma, Varsinais-Suomen liitto, Ahvenanmaan maakuntahallitus ja lisäksi muut yhteistyöpartnerit. Kokonaisbudjetti on hankkeella 2 185 369 €. EU:n Central Baltic - ohjelman osuus kokonaisbudjetista on 1 661 085 € sekä partnerien omarahoitus ja kansallinen vastinrahoitus on 524 284 €. Kohdeyryhmänä projektissa ovat Suomen, Viron saaristoalueen ja Ahvenanmaan vanhukset. Vanhusten lisäksi mukana ovat kuntien sosiaali- ja terveystieteiden työntekijät, paikalliset yritykset ja, kolmannen sektorin toimijat, vanhusten omaiset, opiskelijat, teknologiatoimittajat sekä kuntien päättäjät. (Virtu-projekti 2011 b.)

Laurea-ammattikorkeakoulun lehtori ja Virtu-projektin projektipäällikkö Anne Eskelisen tietojen mukaan Sipoon alueella on 12 laitetta käyttäjien kodeissa ja yksi laite ryhmäkodissa. Kai-

ken kaikkiaan laitteita on kokonaisuudessaan noin 90 käyttäjällä sekä työntekijöillä noin 36 laitetta. Ainakin Sipoon alueella Virtu-projekti jatkuu hankkeen päätyttyä kevästä 2013 eteenpäin. Vielä ei ole tarkkaa tietoa siitä minkälaiseksi toiminta jatkossa muotoutuu, mutta henkilöt joilla laite on saavat pitää ne jatkossakin. (Eskelinen Anne.)

Lähtökohtina projektille toimii kansan ikääntyminen ja vanhusten palveluiden lisääntyvä tarve. Erityisesti syrjäisille seuduille uusien palvelumuotojen kehittäminen on tärkeää muun muassa pitkien välimatkojen vuoksi, jotta palvelujen laatu ja taso pysyvät suotuisina. Nyt ja jatkossa vanhuksilla tulee olla mahdollisuus itsensä kehittämiseen, mielekkääseen ja itsenäiseen elämään. Kulmakivet vanhusten laadukkaaseen elämään ovat samat, kuin meillä nuoremmillakin ihmisillä. Laadukas elämän sisältää seuraavat asiat hyvä terveys, sosiaaliset suhteet, psyykkinen tasapaino ja riittävä taloudellinen turva. Virtu-projektin yksilötavoitteita ovat tukea saaristossa eläviä vanhuksia kotona asumisessa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Tavoitteena on lisäksi parantaa elämänlaatua sekä lisätä turvallisuuden tunnetta. Projektin yksilötavoitteiden lisäksi on myös laajempi tavoite. Tämä tavoite on luoda saaristoalueille sosiaali- ja terveyspalvelujen toimiva palvelumalli, joka pohjautuu virtuaalisen teknologian hyödyntämiseen. Palvelumallin tarkoitusperä on täydentää ja tukea jo olemassa olevia palveluita. (Virtu-projekti 2011 b.)

Tulevaisuuden visiossa nähdään Virtu-kanavan palvelumallin levittäytyvän kokeilukuntien ulkopuolelle ja Virtu monipuolistaisi kuntien vuorovaikutteisia hyvinvointipalveluja. Visiossa Virtu tukisi käyttäjien kokonaisvaltaista hyvinvointia, kannustaisi aktiiviseen vanhenemiseen ja käyttäjät kokisivat palvelun mielenkiintoisena. Kaikkien kiinnostuneiden olisi mahdollista hankkia palvelu itselleen ja tuotantotavat monipuolistuisivat (Virtu-projekti 2011 b).

3 Vanhuus elämänvaiheena

Seuraava luku käsittelee vanhuuden eri osa-alueita sekä itse vanhuutta elämänvaiheena. Vanhuuden kehitysvaihetheoriaan perehdyn tunnetun psykologin Erik H. Eriksonin (1950) kehityopsykologian teorian kautta. Ensimmäisessä kappaleessa 3.1 kerron lisäksi vanhuuden ikärajoista ja eläkkeelle siirtymisestä. Toimintakykyä käsittelem fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten ja hengellisten ulottuvuuksien näkökulmista. Toimintakykyä käsittelevän kappaleen jälkeen käsittelem yksinäisyyden, turvattomuuden ja turvallisuuden kokemusta vanhuudessa. Lopuksi aiheena on laadukas vanhuus ja osallisuuden tunne.

3.1 Vanhuuden kehitysvaihetheoria

Eräs tunnetuimpia kehityopsykologian teorioita on Eriksonin (1950) kehittämä ja sisältää koko elämänkulun. Teoria koostuu kolmesta persoonallisuuden prosessista, jotka ovat biologinen,

psykologinen ja sosiokulttuurinen prosessi. Kehitystasot kehittyvät kriittisten elämävaiheiden kautta eri prosessien etsiessä tasapainoa. Vanhuuden muutospaineen vastapuolet ovat eheys ja epätoivo. Fyysiset, sosiaaliset sekä psyykkiset muutokset synnyttävät kehityskriisin. Positiivinen kriisin ratkaisu on filosofinen asenne elettyyn elämään eli viisaus. Positiivinen kriisin ratkaisu johtaa elämän hyväksymiseen hyvine ja huonoine puolineen. Henkilö hyväksyy kuoleman luonnollisena päätöksenä elämälle. (Ruth 2003: 444.)

Ikääntyminen alkaa heti syntymän jälkeen. Ikääntyneiksi katsotaan nykyään noin 65 -74 -vuotiaat, jotka aikaisemmin katsottiin vanhuksiksi. Vanhuuden lasketaan alkavan nykyisin noin 75 vuoden tai 80 vuoden iässä. Tarkkoja ikärajoja ei voida antaa, koska vanhuus on häilyvä ja yksilöllinen seikka. Aikaisemmin mainitsemani ikävuodet 65-74 voidaan katsoa siirtymävaiheeksi. Siirtymävaiheessa siirrytään keski-ikästä vanhuuteen. Eri ihmiset eroavat tässä ikävaiheessa suuresti toisistaan, sillä jotkut ovat kunnoltaan lähes keski-ikäisten veroisia ja jotkut puolestaan vanhusten kaltaisia. Yksilölliset erot ovat siis suuria. (Niemelä 2007: 169.)

Eriksonin teorian mukaan ihmiselämän viimeinen kehitysvaihe koskee minän eheyttä ja tämän vastakohtana epätoivoa. Ihmisen epäonnistuessa täyttämään elämän kehitysvaiheita voi kypsä vanhuus jäädä tavoittamatta. Tällöin puhutaan vihaista ja epätoivoisista ikäihmisistä, jotka eivät ole valmiita vanhuuteen ja elämän päättymiseen. Liian vähäiset elämäkokemukset saattavat kiusata ajatuksissa ja henkilö kokee, että elämä on jäänyt elämättä. Hyvä vanhuus sisältää avaramielisyyttä sekä yhteisvastuullisuutta. Elämän näkemys laajenee ja globaalit asiat kiinnostavat enenevässä määrin. Hyvässä vanhuudessa läheisillä on tärkeä merkitys, mutta läheisen menetyksen ei tulisi tuhota koko elämää. Esimerkiksi puolison menetys tekee kiipeää, mutta elämä jatkuu tämän surullisen ja ison menetyksenkin jälkeen. (Niemelä 2007:169-170.)

Eläkkeelle jääminen kuuluu osana vanhuuteen, mutta se on usealle jonkin asteinen kriisi. Useat rakentavat identiteettinsä tehtävien ja aseman mukaan, mikä eläkkeelle jäädessä muuttuu rajusti. Työelämästä luopuminen voi nostaa arvottomuuden tunteita esiin, mutta ihminen on onneksi sopeutuvainen. Sopeutumisen myötä luodaan uusia rutiineja arkeen ja elämä asettuu uusiin uomiinsa. Terveiden säilyminen vanhuudessa voi taata suhteellisen tyydyttävän eläkeiän. Vanhuuden vapauden myötä ihmisellä on mahdollisuus pohtia elettyä elämää ja arvioida sitä. Asioiden riippumaton tutkiskelu ja pohtiminen ovat vanhuuden hyviä puolia ja tämän vuoksi monet vanhukset pystyvätkin tukemaan nuorempia sukupolvia. (Turunen 2005: 264-265.)

3.2 Toimintakyky ja vanhuus

Seuraavassa luvussa käsittelen vanhuuden ajan toimintakykyä sekä sen tärkeyttä laadukkaan vanhuuden kannalta. Toimintakykyä on tärkeä ylläpitää iän karttumisen myötä, koska väijäämättä se alkaa heiketä ikääntymisen saatossa. Nykyään puhutaan jo ilahduttavan paljon kuntouttavasta työotteesta. Kuntouttavalla työotteella tarkoitan, että esimerkiksi Virtukäyttjä tekee mahdollisimman paljon itse, jotta toimintakykyä tuettaisiin ja ylläpidettäisiin.

Toimintakyky koostuu neljästä eri osa-alueesta, jotka ovat fyysinen, sosiaalinen, psyykinen ja hengellinen. Nämä muodostavat tiiviin keskinäisen kokonaisuuden. Toimintakyvyn kokonaisuudessa eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa ja muutos yhdellä alueella vaikuttaa myös muihin toimintakyvyn ulottuvuuksiin. Toimintakykyyn vaikuttavat lisäksi perimä, sairaudet, vammat ja ympäristö. Kahdella saman ikäisellä vanhuksella voi olla täysin eritasoinen toimintakyky, sillä toimintakyvyn muuttuminen on yksilöllistä. Arkisista asioista selviytyminen on riittävän hyvä toimintakyvyn taso vanhukselle, koska tällöin kaikki toimintakyvyn osa-alueet ovat tasapainossa suhteessa toisiinsa. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 19.)

Fyysinen toimintakyky jaetaan kolmeen eri osa-alueeseen, jotka ovat yleiskestävyys, lihaskunto ja liikkeiden hallinta. Lihas kunto sisältää voiman, kestävyuden sekä notkeuden. Liikkeiden hallintakykyyn puolestaan liittyvät tasapaino, reaktiokyky ja koordinaatio. Käytännössä fyysinen toimintakyky tarkoittaa kykyä suoriutua arkielämän fyysisistä aktiviteeteista. Arkielämän fyysisiä aktiviteetteja ovat muun muassa arkiaskareet ja harrastukset. Tärkeitä fyysisen toimintakyvyn kykyjä vanhuudessa ovat esimerkiksi tuolilta nouseminen, kyky kävellä sekä alaraajojen lihasvoima. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 22-23.)

Ihon kunto, ravitsemustila, kehon rakenne ja toiminta sekä psykososiaalisuus vaikuttavat vanhuksen toimintakykyyn. Vanhuksen toimintakyvyn kulmakiviä on se minkälaisena hän itse pitää toimintakykyään. Toimintakyvyn tukemisen tavoite on tukea vanhuksen itsenäistä suoriutumista ja sen tulee aina olla tavoitteellista sekä tietoista toimintaa. Tavoitteiden tulee olla realistiset ja mahdolliset saavuttaa, jotta vanhuksen mielekkyys asiaan säilyisi. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 23.)

Psyykkisen toimintakyvyn osa-alueet ovat kognitiiviset toiminnot, persoonallisuus, psyykkiset voimavarat, mieliala, minäkäsitys, itsearvostus, päätöksen teko ja ongelmanratkaisukyky. Kognitiivisiin toimintoihin kuuluu muun muassa muisti ja oppiminen. On tärkeää se miten vanhus pystyy käyttämään psyykkisiä voimavarojaan tavoitteidensa saavuttamisessa sekä se, että vanhus itse tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet. Hyvän psyykkisen toimintakyvyn avulla vanhus saavuttaa elämänhallinnan ja selviytymisen tunteen. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 23-24.)

Sosiaalinen toimintakyky tarkoittaa sitä, että henkilöllä on kyky toimia toisten ihmisten kanssa eri tilanteissa ja yhteisöissä. Sosiaaliset taidot kuuluvat sosiaaliseen toimintakykyyn ja yhteisöiksi luetaan muun muassa oma lähipiiri. Sosiaaliset taidot sisältyvät sosiaaliseen toimintakykyyn ja sosiaaliset taidot kattavat sen, että ihminen kykenee vuorovaikutukseen ja solmii sekä ylläpitää ihmissuhteita. Vanhuksen sosiaalinen verkosto muodostaa hänelle tärkeän vuorovaikutus - ja tukiverkoston. Hyvin toimiva tukiverkosto on terveyden ja toimintakyvyn kannalta tärkeimpiä tukimuotoja elämässä. Vanhuksen merkityksellisimpiä sosiaalisia suhteita ovat usein ihmissuhteet omiin lapsiin. Perhesuhteet tukevat vanhuksen arjessa selviytymistä ja yleisesti ottaen kaikki sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä voimavaroja, jotka parantavat hyvinvointia ja elämänlaatua. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 24-25.)

Hengellinen toimintakyky kattaa uskon sekä luottamuksen ja on osa ihmisyyttä. Hengelliseen toimintakykyyn voidaan lukea usko Jumalaan, mutta toiset liittävät sen henkilökohtaiseen uskoon, mielenrauhaan ja itsensä hyväksymiseen. Hengelliseen toimintakykyyn sisältyy lisäksi elämäntähtämys, arvot, aatteet ja filosofiset pohdinnat. Eri osien tasapaino johtaa vanhuksen kokemukseen, että elämä on merkityksellistä ja mielekästä. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 26.)

3.3 Yksinäisyyden kokemus vanhuudessa

Ihminen voi kokea yksinäisyyttä vaikka olisi toisten ympäröimänä. Tämän vastapuoli on, että yksin asuva henkilö ei koe lainkaan itseään yksinäiseksi. Yksinäisyyden kokeminen on eri asia, kuin sosiaalinen eristäytyminen. (Tenkanen 2007: 186.) Yksinäisyyden kokemus on yksilöllistä ja on tärkeää erottaa yksinolo ja yksinäisyys toisistaan. Yksinäisyydestä puhuessa tulee muistaa, ettei yksinäisyys ole aina negatiivista. Yksinäisyys voidaan kokea myös esimerkiksi eräänlaisena rauhoittumisen ja luovuuden voimavarana. (Ylikarjula 2011: 170.)

Ajan saatossa vanhusten taloudellinen tilanne on kohentunut, mutta samalla yksinäisyyden ja tarkoituksettomuuden tunteet ovat lisääntyneet. Yksinäisyys voi tuntua ahdistuksena, surumielisyytenä, toivottomuutena, arvottomuutena ja erillisyytenä. Yksinäisyyden kokeminen lisääntyy iän myötä ja kokemuksessa korostuu tekemisen puute sekä turvattomuuden tunne. Puolison ja ystävien kuolemat lisäävät yksinäisyyden kokemusta. Tunnetta lisää myös oman kunnon heikentyminen ja sairastelut. Vanhusten yksinäisyyden tunne liittyy myös usein oman elämän tyytymättömyyden tunteeseen. Useat pelkäävät vanhuudessa juuri yksinäisyyttä ja tätä pelkoa ei tule pitää aiheettomana. Vanhuksilla, kuten meillä kaikilla on oikeus yhteyden ja vuorovaikutuksen kokemiseen muiden ihmisten kanssa. (Ylikarjula 2011: 169-174.)

Virtu-assistenttina koen, että sosiaalinen yhteistyö eri käyttäjien ja lähettäjän välillä ehkäisee yksinäisyyden kokemuksia ja luo positiivisia tuntemuksia ikäihmisille. Virtun käyttäjistä

osa on avioliitossa asuvia ja läheisten ympäröimiä. Silti koen erittäin tärkeäksi että laite on myös heillä, joilla on yksi tai useampi läheinen. Käyttäjä voi tuntea yksinäisyyttä vaikka olisi läheisten ympäröimänä ja Virtun tarkoitus on ennaltaehkäistä sekä lievittää tätä kokemusta.

3.4 Turvattomuuden ja turvallisuuden kokemus vanhuudessa

Vanhuuden turvattomuus on useassa asiassa samankaltainen, kuin muulla väestöllä keskimäärin. Ikäihmisillä on kuitenkin omia toisia ikäryhmiä yleisempiä turvattomuuden tekijöitä. Vanhuuden turvattomuuden aiheuttajia ovat muun muassa luonnon saastuminen, eläkkeiden leikkaaminen, rikollisuus, itsemääräämisoikeus ja välinpitämättömyys. Ikävuosina 65-74 vanhuuteen liittyvä turvattomuus kasvaa ja voi ajatella, että huoli vanhuudesta selviytymisestä on yleisempää uuteen ikäkauteen siirryttäessä kuin itse vanhuudessa. Sosiaalityö voi vastata vanhuuden turvattomuuden tunteeseen huolehtimalla hyvinvoinnin perusedellytyksistä. Elämänperusvälttämättömyydet tulee olla kunnossa, kuten asuminen ja toimeentulo, jotta turvattomuuden tunnetta ei syntyisi. Lisäksi yksinäisyyteen tulee kiinnittää huomiota, jotta ihmishuoleturvattomuutta ei vanhus joutuisi kokemaan. (Niemelä 2007: 174-177.)

Vanhan ihmisen turvallisuuden tunteen tukemiseen ja toteutumiseen tarvitaan usein ulkopuolisten apua, kuten sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä, vapaaehtoisia, läheisiä ja ystäviä, koska ikääntyneen kyky huolehtia itsestään ja omaisuudestaan voi olla puutteellinen. Ammatihenkilöiden auttaessa vanhusta palveluiden turvallisuus merkitsee, että kohtelu on tasa-arvoista, ihmisarvoa ja omaisuutta kunnioittavaa. Turvallisen vuorovaikutuksen kokemus perustuu siihen, että vanhus voi luottaa läheisiinsä, ystäviinsä ja muihin auttajiinsa. Turvallinen yhteiskunta vanhuksen kannalta on sellainen, että vanhus voi luottaa oikeuksiensa ja ihmisarvonsa turvaaviin säädöksiin sekä niiden noudattamiseen. Vanhan ihmisen turvallisuuden kokemusta edesauttaa se, että mahdolliset tulevat ongelmat, kuten esimerkiksi toimintakyvyn heikkeneminen tai kuolema eivät tunnu pelottavilta. Vanhuksen tulee voida luottaa, että eduskunta jatkaa tasa-arvoon perustuvaa lainsäädäntötyötä täten vanhus voi vanheta tietäen, etteivät korkeat hinnat estä palveluiden käyttöä. Taloudellinen turvan tunne on vanhana tärkeää, koska on oletettavaa, että avun ja hoidon tarve elämän viimeisinä vuosina on todennäköistä. (Kivelä 2012: 15-16.)

Arvokas ja turvallinen vanhuus sisältää yhteiskunnan perustamista tasa-arvolle, vanhusten ihmisoikeuksien sekä muiden oikeuksien vaalimista ja toteuttamista. Turvallisuuden tunteen takaamiseen tarvitaan lisäksi läheisiä ja lähiyhteisöä. Tärkeässä roolissa ovat vanhusten omaiset, ystävät, sosiaali- ja terveysalan työntekijät, jotka pitävät vanhuksia tasa-arvoisina. Toki ei pidä unohtaa vanhusten omaa roolia turvallisuuden tunteen luomisessa ja ylläpidossa. Terveystiedosta, toimintakyvystä ja sosiaalisista suhteista huolehtivat vanhukset luovat itselleen hyvät edellytykset turvalliseen ja arvokkaaseen vanhuuteen. (Kivelä 2012: 16-17.)

3.5 Laadukas vanhuus ja osallisuus

Ihmisen ikääntyessä eteen tulee uusia haasteita terveyden ja toimintakyvyn kannalta. Haasteena on säilyttää tasapaino tietyissä asioissa, kuten riittävä fyysinen ja psyykkinen toimintakyky, tasapaino sosiaalisissa suhteissa sekä riittävän esteetön ympäristö. Tärkeää fyysinen toimintakyvyn kannalta ovat riittävä liikunta sekä aktiivisuus, monipuolinen ravinto ja lepo. Henkisen hyvinvoinnin kannalta tasapainoa ylläpitävät virikkeet, tavoitteiden saavuttaminen ja riittävä tulevaisuuden toivo. Taloudellinen turvallisuus, läheiset ja yhteisöllisyys tukevat sosiaalisen alueen hyvinvointia. Ikääntymisen kulmakiviä luodaan jo lapsuudessa sekä nuoruudessa, koska siellä hankitut terveydelliset - ja sosiaaliset pääomat ovat kauaskantoisia voimavaroja. (Heikkinen 2002: 30-31.)

Laadukkaan vanhenemisen määrittelee jokainen vanhus itse. Tutkijalähtöisyys on näkynyt aikaisemmin vanhenemisen arvioinnissa, mutta viime vuosina vanhuksen omat käsitykset ja tulkinnot ovat tulleet tärkeiksi tarkastelukohteiksi. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, hyvään vanhenemiseen kuuluu riittävä psyykkinen ja fyysinen terveys, sosiaaliset suhteet sekä taloudellinen turva. Laadukkaan vanhenemisen esteeksi koetaan muun muassa yksinäisyyden kokemus, heikko toimintakyky ja ulkopuolisen avun puuttuminen. Laadukas ja hyvä vanheneminen on kokemus ja mielentila, joten sitä on vaikea tutkia toimintahalun tai -kyvyn mittareilla. Esimerkiksi paljon lääkkeitä käyttävä vanhus voi lääkärin mielestä olla kroonisesti sairas, mutta vanhus itse voi kokea olevansa terve ja elämänsä tyytyväinen. Onnistuneen vanhenemisen määritelmänä voidaan pitää ihmisen tyytyväisyyttä omaan elettyyn elämään ja nykyiseen tilanteeseensa. Vanhusten mielestä onnistunut vanheneminen on sopeutumisprosessi, joten tätä vasten suuri joukko iäkkäistä olisi menestyksekkäästi vanhenevia. Vanhuuden tyytyväisyys kumpuaa ajatuksesta, että ihminen armahtaa itsensä ja tyytyy olemaan juuri sellainen, kun on. (Ylikarjula 2011: 61-69.)

Osallisuuden tunne kuuluu tärkeänä osana laadukkaaseen vanhuuteen. Heikentynyt toimintakyky ei saa olla esteenä arvostettuna jäsenenä olemiseen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Osallisuus sisältää vaikuttamisen mahdollisuuden yhteiskunnan ja ympäristön kehittämiseen. Vanhuksien tukeminen itsenäiseen toimintaan ja yhteistyöhön nuorempien sukupolvien kanssa edesauttaa heidän hyvinvointia sekä elämänlaatua. Vanhusten osallistumisen mahdollisuuksia tulee tukea kaikkien eri toimijoiden osalta, muun muassa kuntien, valtioiden, seurakuntien ja kaupunkien. (Kivelä & Vaapio 2011: 21.)

4 Ikäihmisten palveluiden laatusuositus, vanhuspalvelulaki ja vanhustyö sosiaalipalveluiden osana

Luku neljä sisältää tietoa ikäihmisten palvelujen laatusuosituksesta ja uudesta vanhuspalvelulaista. Lisäksi luvussa määritellään, mitä on vanhustyö ja moniammatillinen yhteistyö vanhus-

työssä. Kappaleessa perehdytään myös sosiaalipalveluiden historiaan, jossa lähdetään liikkeelle 1900-luvun alkupuolelta ja edetään aina nykypäivään saakka. Lisäksi tutustutaan sosiaalipalveluiden käsitteeseen. Tämän jälkeen käsitellään vanhussosiaalityötä sekä sosiaalipalveluiden kehityssuuntia ja kotihoidon kehitystä Suomessa. Lopuksi esitellään vielä vanhussosiaalityötä Sipoon kotihoidossa.

4.1 Ikäihmisten palvelujen laatusuositus ja vanhuspalvelulaki

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat laatineet ikäihmisten palveluiden laatua koskevan suosituksen, joka on ensimmäisen kerran julkaistu vuonna 2001. Sitten suositusta on päivitetty vuonna 2008 ja sitä on ollut valmistelemassa Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto ja Stakes. Viimeisimmässä laatusuosituksessa on otettu huomioon ikääntymispolitiikan ajankohtaiset valtakunnalliset linjaukset, laatusuositusten arviointien tulokset, ajankohtaisin tutkimustieto ja toimintaympäristön muutokset. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008 a.)

Ikärakenteen muuttuessa yhteiskunnan tulee sopeutua entistä vanhempien ihmisten tarpeisiin. Laatusuositus tukee kuntia ja yhteistoiminta-alueita kehittämään vanhusten palveluita. Kuntia ohjeistetaan laatusuosituksessa tekemään ikääntymispoliittinen strategian ikärakenteen muutokseen varautumiseksi. Strategian toteutumista seurataan säännöllisin väliajoin. Ikäihmisten palveluiden laatusuosituksen tavoitteena on edistää vanhusten hyvinvointia ja terveyttä sekä parantaa heitä koskevien palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Laatusuositus on tarkoitettu vanhusten palvelujen kehittämisen ja arvioinnin välineeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008 a.)

Suomessa on eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetty laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Uusi laki astuu voimaan 1.7.2013 ja sen avulla halutaan taata vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelujen saanti. Lain tarkoitus on tiivistettynä tukea vanhusten hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumiskykyä. Parantaa vanhusten osallistumista esimerkiksi elinoloihinsa vaikuttaviin päätöksiin ja parantaa heidän mahdollisuuttaan saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja. Lisäksi lain tarkoitus on vahvistaa vanhusten mahdollisuutta vaikuttaa heille järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan. (Finlex 2012).

Kuntien on Suomessa uuden lain myötä varauduttava väestön ikärakenteen muutokseen. Kunnan on tehtävä valtuustokausittain suunnitelma vanhusten hyvinvoinnin tukemisesta ja heidän sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudesta. Lisäksi vanhusten palveluita ja niiden riittävyyttä tulee arvioida joka vuosi. Uuden lain myötä kunnan tulee osoittaa tarpeelliset voimavarat hyvinvoinnin tukemiseen ja palvelujen järjestämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012 b.)

4.2 Vanhustyö ja moniammatillinen työote

Vanhustyön eräs määritelmä on seuraavanlainen; ammatillisen työtteen tulee edistää vanhuksen hyvinvointia sekä elämänlaatua. Työtteen täytyy lisätä vanhuksen turvallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa. Mielekästä toiminnan mahdollisuutta ja osallisuutta tasavertaisena ihmisenä tulee pyrkiä lisäämään ja huomioon on otettava vanhuksen omat voimavarat sekä omatoimisuus. (Koskinen 2006.)

Moniammatillinen yhteistyö on työtapaa, jossa etsitään keinoja ja eri näkökulmia liittämällä ammattilaisia eri tieto- taito - ja osaamisalueilta yhteen. Vanhustyössä, jossa toteutetaan moniammatillista työtettä, työskennellään aina asiakaslähtöisesti, tavoitteellisesti ja kokonaistilanne huomioon ottaen. Moniammatillinen työote ja laadukas vanhusten voimavarojen tukeminen kulkevat käsi kädessä. Moniammatillinen työote lisää vanhustyön tehokkuutta ja taloudellisuutta. Lisäksi sen avulla voidaan lisätä palveluiden laatua ja läpinäkyvyyttä päätöksenteossa ja vahvistaa itse vanhuksen roolia. Moniammatillisen työn kautta saavutetaan kokonaisvaltainen, eri mielipiteet huomioiva ja vanhuksen tarpeet kohtaava ilmapiiri. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 28.)

Moniammatillinen työyhteisö ottaa huomioon vanhuksen tarpeet ja hänen läheistensä mielipiteet. Työntekijöiden lisäksi vanhus ja hänen läheiset osallistuvat aktiivisesti ja tasavertaisesti asiakkaan hoidon ja toimintakyvyn tukemiseen, toteutukseen sekä arviointiin. Työntekijän tulee moniammatillisessa työyhteisössä arvostaa toisten osaamista sekä arvostaa ryhmän yhteistä osaamista ja tuoda oma ammatillinen osaaminen koko työyhteisön käyttöön. Lisäksi työntekijöiden keskinäinen kunnioitus ja kuuntelu ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tätä kautta muodostuu useiden eri ammattiryhmien ammattitaito laaja-alaiseksi ja laadukkaaksi osaamiseksi vanhusten hyväksi. Moniammatillinen työyhteisö vanhusalalla sisältää esimerkiksi seuraavia erityisalan osaajia fysioterapeutti, toimintaterapeutti, kotihoidon työntekijä, kolmannen sektorin edustaja, hoitava lääkäri, läheiset ja sosiaalityöntekijä. (Lähdesmäki & Vornanen 2009: 28-29.)

4.3 Sosiaalipalveluiden historia ja käsite

Sosiaalipalvelut ovat syntyneet yhdessä sosiaalihuollon ja sen kehittymisen myötä. Sosiaalipalveluita on pidetty sosiaalihuoltoon sisältyvinä seikkoina, mutta toisaalta sitä on pidetty osin omana asianaan. Ennen 1930-lukua oli vaivais- ja köyhäinhoitoa, jota valtio, seurakunnat ja kunnat takasivat apua tarvitseville. Tätä kautta pyrittiin tarjoamaan materiaallisen elämän minimiehdot. Päävastuun avuntarvitsijoista kantoi kuitenkin perhe, suku tai talolliset isäntäperheet. 1950-luvulla tapahtui sosiaalipalveluiden läpimurto ja sosiaalipolitiikan ala laajentui. Sosiaaliturvan kehittäminen asetettiin tavoitteeksi ja aluksi tämä tarkoitti sosiaalivakuutuksen

kehittämistä, mutta myöhemmin myös sosiaaliavustuksiin ja sosiaalihuoltoon kiinnitettiin huomiota. Sosiaalihuollossa alettiin painottaa yhä enemmän huomioita neuvontaan ja ohjaukseen. 1960- ja 1970-lukujen taitekohdassa tapahtui varsinainen läpimurto sosiaalipalveluissa ja tämän mahdollisti se, että tavoitteeksi asetettiin hyvinvointivaltion toteuttaminen. Sosiaalipalvelut ja sosiaalihuolto eivät enää olleet tiivisti sidoksissa toisiinsa vaan sosiaalipalveluista alkoi muodostua oma toimintapa. Sosiaalipalvelut olivat kaikkien kansalaisten käytettävissä, mutta kriteerit määrittivät sen kenelle huolto kohdistettiin. (Toikko 2012: 29-33.)

1980-luvun lopulla sosiaalipalvelut saavuttivat lähes täydellisen muotonsa. Sosiaalihuoltolaki on eräänlainen merkkipaalu hyvinvointipolitiikassa, mutta sen laaja sosiaalipoliittinen funktio on valitettavasti vuosien kuluessa menettänyt merkitystään. Kunnilla ei ole enää sosiaaliavustuvastuuta sekä lisäksi toimeentulotuen siirtoa on valmisteltu pitkään. Jäljelle on jäänyt palveluiksi mielletäviä toimenpiteitä ja nämä palvelut ovat siirtyneet kohti yleisiä palveluita. Esimerkiksi vanhustenpalvelut määrittyvät enenemissä määrin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiksi palveluiksi. Peruspalveluista keskusteleminen on jatkunut tähän päivään saakka ja 2000-luvulla keskustelu liittyi osaksi keskustelua julkisista palveluista. Sosiaalipalvelut on ajateltu julkisen sektorin vastuulla oleviksi palveluiksi ja julkinen sektori on alkanut tarkastella sosiaalipalveluita yhä enemmän tuotanto- ja rahoitusmuotojen kannalta. Kyseinen ajattelu malli on alkanut viedä sosiaalipalveluita yhä enemmän hyvinvointipalveluiden suuntaan. (Toikko 2012: 34-37.)

Sosiaalipalveluiden käsite on yhteydessä sosiaalihuollon käsitteeseen. Ennen sosiaalipalveluiden tavoitteena oli kansalaisten tarpeisiin vastaaminen ja tätä kautta tasata hyvinvoinnin eroja. Kehitys on mennyt kohti hallintorajat ylittäviin hyvinvointipalveluihin. Täten sosiaalipalveluiden ala on sekä kaventunut sekä laajentunut. Kaventumisella tarkoitetaan, että ala on sisällöllisessä merkityksessä kaventunut, mutta toimintakenttä laajentunut. Ei-materiaalisuus ja vapaaehtoisuus ovat pitäneet pintansa sosiaalipalveluiden tunnuspiirteinä. Vapaaehtoisuus on sosiaalipalveluissa tärkeää ja sillä on vakaa pohja alalla. Toisaalta sosiaalipalveluilla on myös selkeä ei-materiaalinen luonne. (Toikko 2012:43.)

4.4 Vanhussosiaalityö ja sosiaalipalveluiden kehityssuunnat Suomessa

Vanhussosiaalityön keskeinen päämäärä on hyvinvoinnin ja sitä edistävien olosuhteiden tukeminen. Terveystieteelliset sekä sosiaaliset kysymykset liittyvät toisiinsa tiiviisti vanhuksen hyvinvoinnissa. Vanhukset nostavat hyvinvointinsa kannalta tärkeäksi asiaksi perhesuhteet, joten tämä tulisi aina huomioida vanhussosiaalityössä. Sosiaalista tukea tarjoavien verkostojen vahvistaminen on tärkeä tavoite sosiaalityössä, koska ilman perhettä ja sosiaalisia suhteita elävä vanhus on heikoimmassa asemassa. Simo Koskinen (2005) on määritellyt vanhussosiaalityön päätehtävät seuraavalla tavalla. Vanhussosiaalityössä on puututtava haasteellisiin elämänti-

lanteisiin, on varmistettava elämänperustan olevan kunnossa (taloudellinen tilanne, etuudet, palvelut ja asuminen) ja työntekijöiden on työskenneltävä vanhuksien oman ongelmanratkaisukyvyn vahvistamiseksi. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2010: 220-221.)

Viimeaikoina Suomen sosiaalipalvelut ovat kehittyneet seuraavanlaisiin suuntiin; sosiaalipolitiikan paikallistuminen eli desentralisaatio (kunnallinen sosiaalipolitiikka), sosiaalipalveluiden suuntautuminen markkinoille (hankintamenettely) ja asiakkaan oman aktiivisen roolin korostaminen (asiakkaan oikeudet ja valinnat). Edellä mainitut kolme kehityssuuntaa sitoutuvat toisiinsa tiiviisti. Sosiaalipolitiikan valtiojohtoisen keskittämisen purkautuminen on korostanut kunnissa määrittävää sosiaalipolitiikkaa ja tämä on tuonut esiin piirteitä markkinaehtoisesta järjestelmästä. Tämä tarkoittaa sitä, että julkiset palvelut ovat siirtyneet kohti ulkoistettujen palveluiden suuntaa. Palveluiden kilpailuttaminen on lisääntynyt ja tämän myötä asiakkaan roolia on alettu määritellä toisella tavalla. Asiakkaan uusi rooli pitää sisällään sen, että hän voi vaikuttaa omilla valinnoilla palveluiden sisältöön ja tuotannon tapoihin. (Toikko 2012: 57-58.)

4.5 Kotihoidon historia ja vanhussosiaalityö Sipoon kotihoidossa

1800-luvulla alkoi julkisen kotihoidon perusta muotoutua. Tätä ennen ihmiset ovat hoidettu omissa elinpiireissään, kuten suvun ja kyläyhteisön keskuudessa. 1800-luvulla sairaiden niin sanottujen vaivaisten hoito oli uskonnollisävytteistä armeliaisuutta. Perheettömien vanhusien ja vammaisten osaksi tuli esimerkiksi kerjuu, ruotuhoito (vanhukset asuivat pirtin penkillä) ja seurakuntien vaivairahastot. Laitoshoidossa olevia vanhuksia ei juuri ollut. 1852 vuonna tuli asetus vaivaisholhouksesta ja tämä takasi avunsaajalle yhteiskunnan avun. 1880-luvun loppupuolella vaivaishoidosta tuli köyhäinhoitoa. Köyhäinhoito merkitsi esimerkiksi kunnallista kotiapua. 1930-luvulla Mannerheimin lastensuojeluliitto koulutti ensimmäisiä kodinhoitajia. Sittemmin kodinhoitaja koulutusta vuonna 1951 tarjosi väestöliitto. Vanhusten kotipalveluun alettiin kiinnittää huomiota 1952-luvulla. Tätä ennen kodinhoitajien tehtäviin kuului kaikki perheen, kodin - ja karjanhoidon tehtävät. (Ikonen & Julkunen 2007: 32-36.)

1966-luvulla laki kunnallisesti kotihoidon avusta astui voimaan. Uusi laki turvasi, että vanhuksetkin saivat apua tarvittaessa ja samassa avusta tuli maksullista. 1970-luvulla kotipalvelu ja sen tukipalvelut laajenivat, alan voimakas kehittäminen alkoi ja lisäksi avohuollon käsite tuli ammattikieleen. 1980-luvulla sama avohuollon kehittämisinto edelleen jatkui. Puolestaan 1990-luvun lama heikensi kehityksintä ja samalla päätettiin purkaa vanhustyön laitospainotteisuutta. Tämä toi suuria haasteita avohuollolle. Vuoden 1990 lopussa avohuoltoa alettiin kehittää nykypäivän kotihoidoksi. 2001 saatiin vanhusten hoitoon ja palveluun liittyvä laatusuositus. Suositus kannustaa kuntia tekemään vanhuspoliittisen suunnitelman ja sen lisäksi palvelurakenteen kehittämisohjelman. Nykyajan kotihoidon haasteita ovat muun muassa kas-

vavat asiakasmäärät ja asiakkaiden hoitoisuuden lisääntyminen. (Ikonen & Julkunen 2007: 38-39.)

Tutkimukseni haastateltavat henkilöt ovat kaikki Sipoolaisia ja kytöksissä Sipoon kotihoidon piiriin, joten tästä syystä seuraavaksi esittelen ikäjakaumaa (katso taulukko 1) Sipossa ja Sipoon alueen kotihoitoa. (Sipoon vanhuspoliittinen ohjelma vuoteen 2012.)

Ikä	Vuosi					%-muutos
	2005	2010	2015	2020	2025	2005-2025
19-64 % koko väestöstä	11 033 58,9	13 157 59	18 881 61,5	27 072 64	38 121 65,5	246
65-74 % koko väestöstä	1 356 7,2	1 561 7	1 842 6	2 115 5	2 328 4	72
75-100 % koko väestöstä	1 000 5,3	1 227 5,5	1 382 4,5	1 692 4	2 037 3,5	104

Taulukko 1: Ikääntyneiden määrä ja osuus Sipossa.
(Sipoon vanhuspoliittinen ohjelma vuoteen 2012.)

Taulukko 1:een saattaa tulevaisuudessa tulla muutoksia ikäjakauman suhteen mahdollisten kuntaliitosten myötä. Lisäksi taulukon tarkastelun yhteydessä on syytä ottaa huomioon se, että vanhusten osuus Sipoon alueella vähenee tulevaisuudessa taulukon antaman informaation perusteella. Tämä johtuu siitä, että Sipooseen muuttaa nuoria ja suhteellinen vanhusten osuus pienenee. Koko Suomessa tilanne on päinvastainen ikääntyneiden suhteen. Vanhusten määrä kasvaa Suomessa merkittävästi lähivuosina. Tilastokeskuksen tekemän ennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä uskotaan nousevan nykyisestä 18 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. (Väestötilastot 2012, Tilastokeskus.)

Kotihoito Sipoon alueella tukee asiakkaiden selviytymistä arjessa. Hoito on turvallista ja asiantuntevaa. Kotihoidon tukitoimiin kuuluu muun muassa vanhusten avustaminen hygienian hoidossa, lääkehoidon toteuttamisessa ja verenpaineen mittauksessa. Kotihoidon tehtäviin kuuluu lisäksi neuvonta ja opastus. Henkilö jolla on esimerkiksi alentunut toimintakyky, sairaus tai vamma on oikeutettu kotihoitoon. Päätös tuen antamisesta tehdään yksilöllisesti toimintamittareita käyttäen. (Weckman 2012).

Sipoossa kotihoito toteutuu kolmessa tiimissä ympärivuorokautisesti. Sipoon kotihoidossa on (vuonna 2012) töissä 49 henkilöä ja kotihoidon piiriin kuuluu noin 300 asiakasta. Kotihoidon haasteeksi nähdään entistä iäkkäämmät ja huonokuntoisemmat asiakkaat, kuntoutus sekä toimintakyvyn heikkenemisen ennaltaehkäisy. Omaiset ovat merkittävin kotona asumisen mahdollistava tuki ja kotona asumista tukee lisäksi kunnan myöntämä omaishoidon rahallinen tuki. (Sipoon vanhuspoliittinen ohjelma vuoteen 2012.)

Kotona asumista tukevat palvelut ja kotihoito:

- Kuljetustuki
- Palveluneuvonta
- Intervallihoido
- Päiväkeskus
- Turvapuhelin
- ja apuvälineet
- Saunapalvelu
- Pyykkipalvelu
- Ateriapalvelu
- Terveyskeskuksen
- tilapäinen kuntoutushoito
- Omaishoidontuki
- Kotihoito

(Sipoon vanhuspoliittinen ohjelma vuoteen 2012.)

5 Hyvinvointi TV ja hankkeen arviointi

Hyvinvointi TV on ollut samankaltainen hanke, kuin Virtu-projekti. Hyvinvointi TV hankkeen otan esiin, jotta saan opinnäytetyöni aiheelle ja tutkimukselle vertailu kohteen. Teknologiset hankkeet vanhustyössä ovat vielä nykyään melko harvinaisia, joten samankaltaisia tutkimuksia, kuin omani on liki mahdoton löytää. Samasta syystä joudun tekemään poikkeuksen lähteissä ja käytän opinnäytetyötä lähteenäni seuraavassa kappaleessa.

Hyvinvointi TV oli Laurea ammattikorkeakoulun, Videra Oy:n ja Espoon kaupungin yhteinen hanke. Ideana oli virtuaaliset hyvinvointia tukevat ohjelmat, jotka tuotettiin käyttäjille kuvayhteyden kautta. Hyvinvointi TV tarjosi asiantuntija - ja vertaistukea. Tavoitteena oli tukea kotona asumista ja arjenhallintaa. Lähetykset pitivät sisällään asiantuntija tapaamisia, keskusteluja ja ohjattua toimintaa. Toimintaa kehitettiin yhdessä käyttäjien ja asiantuntijoiden yhteistyönä, jotta se vastaisi asiakasryhmän tarpeisiin. Käyttäjät koostuivat sosiaali- ja terveystoimen ja kolmannen sektorin asiakkaista. (Turvallinen koti.) Toisin, kuin Virtu-projektissa

Hyvinvointi TV:n käyttäjät koostuivat eri ikäryhmistä. Virtu-projektissa käyttäjiä ovat vain vanhukset ja Hyvinvointi TV:n yksi käyttäjäryhmistä koostui vanhuksista.

Vanhusten osallistuminen lähetyksiin aktivoi, virkisti ja innosti heitä. Fyysistä harjoittelua sisältävät ohjelmat edesauttoivat fyysisen kunnon ylläpitoa ja kohenemista. Käyttäjät arvioivat Hyvinvointi TV:n lievittäneen yksinäisyyttä ja se loi uusia sosiaalisia kontakteja. Lisäksi käyttäjät kokivat muistin virkistymistä, osallisuutta ja voimaantumista. (Lehto & Leskelä 2011: 52.)

6 Tutkimus ja eettisyys

Seuraavassa kappaleessa kerrotaan laadullisesta tutkimuksesta ja teemahaastattelusta, koska opinnäytetyöni pohjautuu laadulliseen tutkimukseen, jonka tulokset saadaan teemahaastatteluiden pohjalta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteeseen, erityispiirteisiin ja materiaalin keräämismuotoihin syvennytään, jonka jälkeen siirrytään teemahaastatteluun. Teemahaastattelun suunnitteluun ja haastattelupohjan rakentamiseen perehdytään, jonka jälkeen keskitytään tutkimusmateriaalin käsittelyyn ja tutkimuksen eettisyyteen.

6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Laadullinen tutkimus tarkastelee merkitysten maailmaa. Kyseinen merkitysten maailma on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Laadullisen tutkimuksen tavoite on saada haastatelluista esiin omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Näiden kuvausten oletetaan ilmentävän haastateltavan tärkeäksi pitämiä asioita. Lisäksi kyseisellä tutkimusmenetelmällä on mahdollista saada selville haastateltavalle merkityksellisiä tapahtumaketjuja, kuten oman elämän kulkua. Tärkeä on huomioida, että laadulliseen tutkimusmenetelmään liittyy aina kysymys siitä, mitä merkityksiä tutkimuksella haetaan. Tämä johtaa siihen, että tutkimuksen tekijän tulee kiinnittää huomiota siihen tutkiiko hän kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä merkityksiä. Erityispiirteensä laadullisessa tutkimuksessa voidaan pitää sitä, että tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. (Vilka 2009: 97-98.)

Laadullisessa tutkimustavassa korostuvat kolme eri näkökulmaa tutkittavaan kohteeseen tutkimuksen luonteen ja tiedonintressin takia. Kyseiset kolme näkökulmaa ovat konteksti (asiayhteys), ilmiön intentio (tarkoituserä) ja prosessi. Kontekstin huomioiminen pitää sisällään sen, että tutkija ottaa selvää ja kuvaa tutkimustekstissään millaisiin yleisiin yhteyksiin oma tutkimus liittyy (esimerkiksi ammatillisiin tai historiallisiin). Asiayhteyden kuvaamisen jälkeen kuvataan tutkimustilannetta, jossa aineisto on kerätty. Intentio tarkoittaa, että tutkija huomio tutkimustilanteessa motiivit ja tarkoituserät tutkittavan ilmaisuun tai tekemisiin liittyen. Esimerkki kyseisenlaisesta tilanteesta voi olla muun muassa, että tutkittava liioitte-

lee tai vähättelee tosiasioita. Prosessinäkökulma tarkoittaa tutkimusaikataulun ja tuotantoedellytysten suhdetta tutkijan tutkittavaa asiaa koskevaan ymmärtämiseen. Tutkimusaikataulu luo puitteet siihen, miten syvälle tutkittavassa asiassa/ilmiössä on tutkijan mahdollista päästä. Tutkittavan antama tieto ja sen tunnistaminen ei vielä tarkoita tutkittavan tuottamien merkityssuhteiden ymmärtämistä. Kauan kestävässä tutkimuksessa tutkittavan asian sisäistämiseen vaikuttavat kulttuurin, tutkijan tai tutkittavan olosuhteet. Pitkän tutkimusprosessin etuja ovat, että tutkija voi tarkastella keräämäänsä aineistoa rauhassa. Rauhallinen aineiston tarkastelu johtaa tarkkaan merkityssuhteiden tulkintaan. Tärkein asia kuitenkin tutkimuksen laadunkannalta on tutkijan omat taidot tehdä tutkimusta. (Vilkkä 2009: 99-100.)

Tutkimusprosessin eteneminen ja miten etenin omassa tutkimusprosessissani:

1. Ideataso (aiheena Virta-projekti ja tutkimusongelmat selvillä)
2. Sitoutuminen (tutkimussuunnitelma ja haastatteluajkojen sopiminen)
3. Toteuttaminen (haastattelut)
4. Kirjoittaminen (litterointi ja tutkimukseni teoreettinen viitekehys)
5. Tiedottaminen (opinnäytetyöseminaari ja kypsyysnäyte)

(Vilkkä 2009: 43.)

Laadullisen tutkimustavan toteuttaja voi kerätä materiaalia usealla eri tavalla, kuten kuvan, puheen, esineiden, elämäkerran, päiväkirjan, dokumenttiaineiston tai tekstin kautta. Ihmisen tuottamat erilaiset materiaalit kertovat jotakin laadusta, mitä hän on elämänsä aikana kokenut. Usein päädytään haastatteluun, jolloin ihmisen kokemukset tulevat esiin puheen muodossa. Haastatteluista (etenkin syvähaastatteluista) on tullut synonyymi laadulliselle tutkimukselle. Tämä on kuitenkin harhaan johtavaa, koska haastattelu ei ole sama asia, kuin laadullinen tutkimusmenetelmä. Haastattelu on vain yksi tapa kerätä laadullista tutkimusaineistoa aikaisemmin mainitsemieni muiden materiaalin keräämismuotojen lisäksi. (Vilkkä 2009: 100.)

Tutkijan päädyttyä laadulliseen haastattelututkimukseen, on tutkimushaastattelumuotoja kolme erilaista. Kyseiset muodot ovat haastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Useimmiten tutkimushaastattelut tehdään yksilöhaastatteluin, mutta haastattelutapaan vaikuttavat tutkimuksen tavoitteet. Esimerkiksi ryhmähaastattelu on omiaan yhteisön käsitysten tutkimisessa. Yksilöhaastattelu soveltuu haastateltavan omakohtaisen kokemuksen tutkimiseen. (Vilkkä 2009: 101.)

Miksi valita haastattelumuotoinen tutkimustapa? Haastattelun etuja ovat seuraavanlaiset seikat; tutkija haluaa korostaa, että haastateltava nähdään tutkimustilanteessa subjektina. Haastateltava on tutkimuksessa merkityksiä luova sekä aktiivinen osapuoli ja hänen annetaan tuoda esiin itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Tutkimushaastattelun kautta voidaan haastateltavan puhe sijoittaa laajempaan kontekstiin ja on mahdollisuus saada selvittäviä vastauksia aihealueeseen. Haastattelun kautta voidaan syventää saatavia tietoja. Esitetyille mielipiteille voidaan vaatia perusteluja ja lisäkysymyksiä on mahdollista esittää. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 35.)

Haastattelumuotoisen tutkimuksen haittapuolia ovat seuraavanlaiset seikat; haastattelijalta vaaditaan taitoa ja kokemusta, jotta aineiston keruuta olisi mahdollista säädellä joustavasti ja vastaavia myötäillen. Haastattelututkimus on aikaa vievää. Haastattelusta sopiminen, haastateltavien etsiminen, aikataulut, toteutus sekä litteroiminen kuluttavat oman aikansa. Haastattelututkimuksen katsotaan sisältävän myös useita virhelähteitä, koska virheitä aiheutuu haastattelijan että haastateltava johdosta. Esimerkkinä voidaan pitää muun muassa haastattelijan taipumusta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Vapaamuotoisen haastatteluaineiston analysointi, tulkinta ja raportointi ovat usein haasteellista, koska suoranaisia valmiita "malleja" ei ole olemassa. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 35.)

Tutkimustavan valinnan jälkeen aloitetaan tutkimussuunnittelun tekeminen. Tutkimussuunnitelma tulee tehdä, jotta tutkimuksen toimeksiantaja (esimerkiksi opinnäytetyönohjaaja tai rahoittaja) haluaa tietää ennen tutkimuksen aloittamista, onko sitä ylipäättään mahdollista toteuttaa. Tutkimussuunnitelman tekeminen on tärkeää myös itse tutkimuksen tekijälle, koska sen avulla hän näkee vaiheet, josta tutkimus muodostuu. Voimavarojen laskeminen on myös mahdollista suunnitelman johdosta. Laadukas tutkimussuunnitelma sisältää hyvän idean ja yksityiskohtaisesti harkitun toteutuksen. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 54.)

Tutkimussuunnitelman tulee sisältää seuraavat osa-alueet, on sitten kyseessä kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen tutkimus tai näiden kahden yhdistelmä. Suunnitelmassa on tutkimuksen tarkoituksen luonnehdinta ja tutkimuksen mahdollinen kiinnittäminen teoriaan. Suunnitelma sisältää lyhyen katsauksen aikaisempiin samasta aihepiireistä tehtyihin tutkimuksiin ja miten oma tutkimus sijoittuu tähän. Lisäksi tulee esitellä tutkimuksen oletukset tai ongelmien tarkennukset. Tieto henkilö määrästä ja keitä henkilöitä tutkimus koskee, arvio voimavaroista ja aikataulusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 56.)

Teemahaastattelu perustuu ajatukseen siitä, että tutkija haluaa tietää miten joku ajattelee jostakin asiasta ja vastauksia tutkija hakee kysymällä tätä tutkittavalta. Ideana on siis eräänlainen keskustelu, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja hänen ehdoillaan. Tärkeää on kuitenkin

kin huomioida, että keskustelu on vuorovaikutteinen ja että, haastateltavalta saadaan selville häntä kiinnostavat asiat, jotka liittyvät itse tutkimukseen. (Eskola & Vastamäki 2001: 24-25.)

Ennen itse haastattelua teemahaastattelussa aihealueet eli teema-alueet on päätetty. Sillä ei ole merkitystä missä järjestyksessä aihealueet käydään läpi, kunhan ne kaikki tulee käsitellyä. Valmiita kysymyksiä ei haastattelijalla ole, vaan paperille on kirjoitettu tukilista aihealueista. Haastattelu paikalla ei juuri ole väliä, joten haastattelu voi tapahtua esimerkiksi haastateltavan kotona tai työpaikalla. Huomion arvoista kuitenkin on, että tila missä haastatellaan olisi rauhallinen ja vähä virikkeinen, jotta keskittymiskyky pysyy itse haastattelutilanteessa. (Eskola & Vastamäki 2001: 24-27.)

Teemahaastattelussa on kahden ihmisen roolit, haastateltavan ja haastattelijat. Kummallakin on ajatus soveliaasta käyttäytymisestä tilanteesta ja ennen haastattelua haastattelijan tulee päättää esimerkiksi sinutella vai teititellä. Ennen itse aihealueen läpikäymistä voi tilannetta alustaa ja esittää muun muassa johdattelevia kysymyksiä, jotta teema-aiheesta olisi mahdollisimman helppo puhua. Aiheet haastatteluun tutkija on voinut suunnitella intuition perusteella, kirjallisuudesta etsien tai teoriaan perustuen. Tärkeinä on muistaa, mihin tutkimusongelmaan on hakemassa vastausta ja suunnitella aiheet sen mukaan. (Eskola & Vastamäki 2001: 30-33.)

Haastatteluiden jälkeen tutkijalla on vuorossa materiaalin purkaminen nauhalta paperille eli litterointi. Litteroinnin jälkeen materiaali analysoidaan. Tämä tapahtuu teemahaastatteluissa usein teemoittelemalla ja tyypittelemällä. Teemoittelu tarkoittaa aineiston jäsentelyä itse teemojen mukaan ja tämän jälkeen sen pelkistämistä. Tyypittelyssä kyse on tyyppikuvausten konstruoinnista (rakentamisesta) aineistosta. Käytännössä teemoittelu ja tyypittely etenee seuraavanlaisesti. Litteroidusta materiaalista kerätään haastateltavien vastaukset jokaisen eri teeman alle. Sitten aineisto voidaan analysoida teemoittain eli valitaan yksi teema sekä antoisaa vastausta ja katsotaan mitä vastaus pitää sisällään. Konstruoitua kuvaa muokataan, kunnes litteroitu aineisto on käyty kokonaisuudessaan läpi. Analyysivaiheessa mukana on myös teoria ja aikaisemmat tutkimustulokset. (Eskola & Vastamäki 2011 : 40-42.) Oman tutkimukseni aion analysoida teemoittelemalla ja tyypittelemällä.

6.2 Eettisyys tutkimuksessa

Hyvää tieteellistä käytäntöä tulee noudattaa ideointivaiheesta aina tutkimustulosten tiedottamiseen asti. Tutkimusetiikka tarkoittaa yhteisiä pelisääntöjä suhteessa esimerkiksi kollegoihin ja tutkimuskohteeseen. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkijan tulee noudattaa eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tämä tarkoittaa, että tutkija käyttää tiedeyhteisön hyväksymiä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Tutkijan on toi-

mittava lisäksi vilpittömästi ja rehellisesti muita tutkijoita kohtaan. Tämä merkitsee tarkkoja lähdeviitteitä tekstissä ja, että esittää omat ja toisten tutkijoiden tulokset niin ettei niitä voi sekoittaa toisiinsa. (Vilkkä 2009: 29-31.)

Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon tutkimuksen avoimuus ja kontrolloitavuus. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että valmiissa työssä on ilmoitettava mahdolliset rahoituslähteet. Tutkijan on huomioitava tutkimusetiikassa lisäksi tutkimusaineiston säilyttäminen. On varmistuttava siitä, että materiaali ei joudu väärin käsiin ja sitä säilytetään turvallisessa paikassa. Tutkimuksen lukijalla on periaatteellinen mahdollisuus tutustua tutkimusaineistoon, jonka perusteella tulokset on saatu. Itse tutkijalla tai tutkijoilla on siis vastuu tekemästään tutkimuksesta ja, että se noudattaa eettisiä käytäntöjä. (Vilkkä 2009: 32-37.) Tutkimushaastatteluja säilytän oman tutkimukseni julkaisun jälkeen kuusi kuukautta, jotta niihin on mahdollista tutustua jos tilanne niin vaatii.

Opinnäytetyössäni olen ottanut huomioon käyttämieni lähteiden luotettavuuden ja oikeaoppisen merkitätavan. Lisäksi vaitiolovelvollisuus on tärkeä työssäni, koska olen tehnyt haastattelututkimuksen. Opinnäytetyössäni olen myös kiinnittänyt huomiota siihen, ettei haastattemiani henkilöitä pysty tunnistamaan tekstistä.

7 Teemahaastattelut

Luku seitsemän syventyy tutkimuskysymyksiini, tutkimukseni alkuvaiheeseen, teemahaastatteluihin ja analyysiin. Lisäksi esittelen tutkimukseni tulokset ja yhteenvedon saamistani tuloksista.

7.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön aiheen valinnan jälkeen pohdin, mihin pyrin opinnäytetyölläni. Olen jo pitkään ollut kiinnostunut vanhusten yksinäisyydestä ja sen lievittämisen mahdollisuuksista. Tämän kiinnostuksen kautta aloin rakentamaan tutkimuskysymyksiäni.

1. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on käyttäjän kokemus Virtu-projektista. Tutkimuskysymyksellä haen vastausta siihen, miten käyttäjä on kokenut projektin kokonaisuudessaan mukaan lukien projektin eri vaiheet. Projektin eri vaiheita ovat tiedon saaminen, ennakkoluulot ja laitteen saapuminen käyttäjän kotiin.
2. Toinen tutkimuskysymys on lähetystoiminnan merkitys käyttäjälle. Tutkimuskysymys pyrkii avaamaan käyttäjän ajatuksia itse lähetyksistä ja niiden merkityksestä hänelle.

3. Kolmannella tutkimuskysymyksellä, käyttäjän kokemus lähetystoiminnan vaikutuksesta omaan elämään pyrin selvittämään käyttäjien kokemaa tunnetta projektista. Onko käyttäjällä tunne siitä, että Virtu-projekti on vaikuttanut hänen elämänsä?

7.2 Aineiston kerääminen

Tutkimukseni aineisto on kerätty teemahaastatteluin neljän virtukäyttäjän kotona syksyn 2012 aikana. Erillistä tutkimuslupaa minun ei tarvinnut hakea, koska virtukäyttäjät ovat projektin alussa antaneet luvan ja allekirjoittaneet suostumuksen projektiin liittyvälle tutkimukselle. Haastattelut kunkin virtukäyttäjän luona kestivät noin puoli tuntia. Haastattelemani henkilöt ovat 79-87 ikävuosien haarukassa. Yksi heistä asuu puolison kanssa ja kolme muuta haastateltavaa asuvat yksinään. Kolme haastateltavista asuu omissa kodeissaan ja yksi kunnan senioriasunnossa. Haastateltavista kahdella on kodin ulkopuolista toimintaa, kuten kerho. Kaksi muuta kertoo harrastavansa kotona esimerkiksi kudontaa ja ristikoita. Haastateltavista kolme on suomenkielisiä ja yksi on suomenruotsalainen.

Tutkimuksen alkuvaiheessa tutustuin Virtu-projektin tavoitteisiin, koska niistä ammensin ajatuksia omaa tutkimustani varten. Kiinnostukseni Virtu-projektin merkityksestä käyttäjille ja lähetystoiminnan vaikutus heidän elämiinsä johti minut tutkimaan aihetta opinnäytetyössäni. Ennen haastattelurungon rakentamista sekä ennen itse haastatteluja hain teorial tietoa tutkimuksen tekemisestä ja teemahaastattelusta. Teoriaan perehdyttyäni pohdin miten rakennan haastattelurungon. Tutkimushaastatteluni on rakennettu eri pääteemojen ympärille. Teemoja ovat sosiaaliset suhteet, perhe, elämäntilanne, koulutus ja harrastukset, käyttäjän kokemukset projektista, lähetystoiminnan merkitys käyttäjälle sekä sosiaalisten suhteiden tukeminen ja osallisuus.

Neljä eri tutkittavaa käyttäjää valikoitui tutkimusjoukkoon mukaan muutaman eri kriteerin kautta. Kriteereitä olivat sukupuoli, äidinkieli ja Virtu-projektissa mukana olo aika. Valinnoissa on huomioitu, että otantajoukko olisi toisistaan eroava laadukkaan tutkimustuloksen takaamiseksi. Tunsin jokaisen neljän haastattelemani henkilön entuudestaan, koska olimme tavanneet virtulähetyksissä viikoittain noin vuoden ajan. Haastateltavien tunteminen entuudestaan on tulkintojen tekemisessä avu sekä vahvuus minulle, koska pystyin tekemään tulkintoja laaja-alaisemmin. Tunsin haastateltavien persoonat, heidän elämänhistoriaansa ja nykytilan-
nettaan. Haastattelujen jälkeen materiaali on litteroitu ja haastateltavat nimetty H1-H4.

7.3 Analyysi

Teemahaastatteluiden jälkeen kuuntelin nauhoittamani haastattelut muutamaan kertaan ja litteroin aineiston. Litteroin aineiston tarkasti sanasta sanaan ja oppimiani litterointi ohjeita noudattaen. Litteroituani kaikki haastattelut aloin lukemaan aineistoa läpi tutustuakseni siihen ja saadakseni kokonaiskuvan haastatteluista. Tämän vaiheen jälkeen aloitin analyysin kirjoittamisen.

Analyysi menetelmänä käytän teemoittelua ja tyypittelyä, kuten jo aikaisemmin mainitsin. Litteroimastani aineistosta jäsentelin teemoja ja pelkistin aineistoa. Kaikkia haastatteluissa esittämiäni kysymyksiä en avaa erikseen opinnäytetyöni tuloksissa, koska niillä ei ole merkitystä tuloksien kannalta. Analyysi työssäni tapahtuu kolmen pääteeman mukaan, jotka ovat käyttäjän kokemukset projektista, laitteen käytön sujuvuus ja lähetystoiminta sekä käyttäjän kokemus lähetystoiminnan vaikuttavuudesta omaan elämään. Kyseisessä kolmijakoisessa luokittelussa ovat tutkimuskysymykseni. Tähän luokitteluun päädyin sen selkeyden vuoksi. Tutkimuskysymykseni käyvät siinä selkeästi ilmi lukijalle ja niihin on helppo yhdistää haastateltavieni vastaukset. Luokittelun jälkeen keräsin litteroimastani aineistosta haastateltavien vastaukset jokaisen teeman alle. Seuraavaksi analysoin aineistoni teemoittain ja valitsin antoisia vastauksia, kunkin teeman alle. Teemojen alle valikoin vastauksia, jotka antavat mahdollisimman paljon tietoa kyseisestä teemasta ja tuovat virtukäyttäjän näkökulmaa ilmi. Tämä työvaihe jatkui niin kauan, että olin saanut koko aineiston käytyä läpi. Lopuksi minulla oli koottu tulokset tutkimusaineistostani ja ne liitin opinnäytetyöhöni.

7.4 Tulokset

Tutkimukseni tulokset esittelen kolmen eri aihealueen kautta, jotka jo edellisessä luvussa esittelin. Aihealueet ovat siis seuraavat; käyttäjän kokemukset projektista, laitteen käytön sujuvuus ja lähetystoiminta sekä käyttäjän kokemus lähetystoiminnan vaikuttavuudesta omaan elämään.

7.4.1 Käyttäjien kokemukset Virtu-projektista

Ensimmäinen analyysi kohta pitää sisällään kokemuksia Virtu-projektista; tiedon saaminen, ennakkokäsitykset projektista sekä laitteesta, kiinnostus osallistua projektin suunnitteluun ennen käytännön alkua, suhtautuminen laitteeseen sen saavuttua kotiin, perehdytys laitteen käyttöön, positiiviset ja negatiiviset tunteet projektista.

Kaikki haastateltavat olivat saaneet tiedon Virtu-projektista Sipoon kunnan kautta. Haastateltaviin oltiin yhteydessä oman alueen kotihoidosta ja heille kerrottiin mahdollisuudesta osallis-

tua kyseiseen projektiin. Kaksi haastateltavista kertoi ensin epäilleensä haluavatko olla mukana projektissa. Ensi reaktiona oli esimerkiksi se, miten laitteen käyttö onnistuu. Kaksi muuta haastateltavaa eivät tuoneet esiin mitään, miksi eivät olisi suostuneet projektiin mukaan.

H1 ”-Se on sellanen vanhustyönohjaaja siellä, niin hän soitti mulle kerran ja selitti minkälainen juttu tää on ja jos mä saisin sellasen koneen tänne. Mä panin hanttiin kauheesti, en mä osaa sellasia käyttää. No sit mä suostuin kuitenkin lopuksi”.

H4 ”-Kertoi ja kysyi, jos mä haluan olla mukana. Mä olin niinku ensimmäinen täällä, kun oli tommonen. Sain ton. Ei se mitää vaikeaa ollu. Kyllä, mä aina tykkänny olla puhua ihmisten kanssa ja”.

Ennakkokäsitykset projektista ja itse laitteesta ovat haastateltavilla olleet melko neutraalit, toisin kuin olisin itse ajatellut. Pelkoa uudesta laitteesta ja projektista ei ilmennyt mutta uuden lainen tekniikka herätti ihmetystä ja kummastelua. Lisäksi ensimmäiseen lähetykseen osallistuminen oli jännittänyt yhtä haastateltavista.

H3 ”-No mä ihmettelin ja ajattelin, ettei semmonen voi olla olemassa, että näkee oman kuvansa siellä ja sitte puhuu toisen kanssa. Se oli yllätys”.

Kiinnostusta osallistua projektin suunnitteluun ennen käytännön alkua olisi ollut vain yhdellä haastateltavista. Kolme muuta kertoivat, etteivät olisi halunneet osallistua suunnitteluun vaikka olisivat tienneet kyseisestä mahdollisuudesta. Haluttomuus suunnitteluun johtuu kolmella haastateltavalla tunteesta, ettei heillä ole siihen mitään annettavaa tai edes osaamista kyseiseen asiaan.

H1 ”-No mä oon niin huono kaikkea tollasia antamaan ulos. Suunnittelemaan, et miten sitä toimittas, ei se minulta luonnistu oikein”.

H4 ”-No en mä tienny mitää siitä (suunnittelusta). Kyllä mä luulen (että olisi voinut osallistua suunnitteluun) ”.

Haastateltavien suhtautuminen laitteeseen sen saavuttua kotiin sujui mutkattomasti kummastelua lukuun ottamatta ja kaikki kuvailivat alun sujuneen hyvin.

H2 ” -No ihan hyvin, meenasin, et tervetuloo vaan”.

H4 ”-No, emmä tiä, oli se vähä kumma juttu. En olis uskonu vielä kymmenen vuotta sitte että tommosta olis voinu olla.

Perehdytys laitteeseen oli jokaisen haastateltavan mielestä riittävää eikä heillä ollut siihen mitään parannusehdotuksia. Jokaisen haastateltavan kotona oli käynyt henkilökohtaisesti laitteen opastaja paikalla.

Kenelläkään ei ollut projektista mitään negatiivista sanottavaa, projekti oli herättänyt vain positiivisia tunteita. Haastateltava 3 kertoi, että oli mukava nähdä toisia kasvoja sekä oli mukava jutella.

H2 ”-No, semmonen tunne ettei ole yksin tässä maailmassa.”

7.4.2 Laitteen käytön sujuvuus ja lähetystoiminta

Toinen aineiston analyysikohta kattaa kysymykset laitteen käytön sujuvuudesta projektin alussa sekä nyt, mahdolliset ongelmatilanteet laitteen kanssa ja kokemus tuen saannista ongelmatilanteissa. Lisäksi käsitellään itse lähetystoimintaa; kielikysymys, lähetystoiminnan merkitys käyttäjälle, mikä saa osallistumaan lähetyksiin, lähetysten mielenkiinto sekä laadukkuus, tasavertaisuus muihin käyttäjiin lähetyksissä, tunne ryhmään kuulumisesta, vaikuttaminen lähetysten sisältöihin ja soittaminen laitteella toisille käyttäjille.

Laitteen käytön sujuvuus haastateltavilla projektin alussa sujui hyvin alku asennuksen jälkeen kuten myös jatkossa. Alkuasennuksessa kartoitettiin esimerkiksi netin toimivuutta käyttäjän asuinpaikalla.

H1 ”- Joo, kyllä on omasta mielestä opin sen hyvin, että ei siinä ollu mitään. Ku ei siinä niitä nappuloita oo niin kauheesti, ei oo mitään ihmeitä”.

Ongelmatilanteita ovat kokeneet kaikki käyttäjät laitteen toimivuuden suhteen. Ongelmat ovat olleet lähetysten katkeaminen, laitteen jumittuminen ja kuvan katoaminen. Tuen saaminen ongelmatilanteissa on ollut kiitettävää. Kaikki haastateltavat kertovat saaneensa apua aina, kun on sitä kokenut tarvitsevana.

H1 ”-No mä saan sitte, ku sinne Ouluun soittaa vaan. Mä sain nyt viimeksi puolitoista viikkoako siitä on aikaa ku se meni pimeeksi ja sit mä soitin sinne heti ja siellä oli poika vastas. Ja se laitto sen kuntoon siinä samalla”.

Kielikysymykseen liittyen tiedustelin haastateltavilta heidän kokemuksiaan suomenkielisten ja ruotsienkielisten lähetysten riittävydestä. Kaikki vastaajat pitivät ruotsinkielisten ja

suomenkielisten lähetysten määrää riittävänä. Lähetyškieli vaikuttaa käyttäjien osallistumiseen lähetykseen. Kolme haastateltavista puhuu ainoastaan suomea ja yhden äidinkieli on ruotsi, mutta hän ymmärtää ja puhuu kuitenkin suomea melko hyvin. Lähetyškieli vaikuttaa myös kommunikointiin lähetyksissä. Kaikki vastaajat kertoivat, että omalla äidinkielellä kommunikointi onnistuu parhaiten.

H4 ”- No se voi olla suomenkielellä jotain semmosta, ku haluis kertoa ja ei oikein viitsi ku ei muista. Menee paremmin ruotsinkielellä”.

Lähetystoiminnalla on oma merkityksensä jokaisen neljän haastateltavan elämässä. Lähetyksiä odotetaan sekä haastateltavat kokevat lähetykset mukaviksi ja ne tuovat vaihtelua arkipäivien elämään.

H2 ”- No onhan se vaihtelua tohon tavalliseen arkipäivän elämään”.

H4 ”- Kyllähän niitä kaipais, jos ne menis pois, kyllä se on ollu mukavaa”.

Mikä saa osallistumaan lähetyksiin ja mikä sitä vähentää oli eräs kysymyksistäni. Haastateltavat kertoivat, ettei mikään muu vähennä lähetyksiin osallistumista, kuin omat menot jotka osuvat päällekkäin lähetyksen kanssa. Haastateltavat sanoivat, että toisten ihmisten tapaaminen ja erilaiset ohjelma-aiheet, kuten tietovisat saavat osallistumaan lähetyksiin.

H1 ”- No ei niitä mikään ainakaan vähennä, että tuota. Miten mä nyt selitän ton? No ne aiheet sitte innostaa kuulla ja mistä siellä kerrotaan ja mitä siellä nyt on muutakin kaikkea mihin mekin voidaan sit osallistua, tietokilpailua sun muita arvoituksia. Et ne on kaikki mielenkiintosa ihan”.

H2 ”- Se on kiva nähä välillä muitakin ihmisiä. Se on ihan, ku tulis huoneeseen vieraita ihmisiä, ku kissaki kuuli et toi telkka avattiin ni se lähti ulos. Se meinas et täällä on vieraita”.

Haastateltavat kertoivat lähetysten olleen mielenkiintoisia, mutta toisinaan huono äänenlaatu on heikentänyt katselu mukavuutta. Eräs haastateltavista nosti levyraadit ja visailut mielenkiintoisemmiksi ja mukavimmiksi aiheiksi. Yksi haastateltavista kertoi, että parasta on toisten ihmisten katselu.

Haastattelussa kävi ilmi, että kaikilla haastateltavilla oli sama kokemus huomion saannista lähetyksissä. Kaikki olivat samaa mieltä, että jokaista on huomioitu tasapuolisesti suhteessa

toisiin katsojiin. Lisäksi jokainen kokee saaneensa ilmaista itseään lähetyksissä juuri sen verran, kuin on itse halunnut.

H1 ”- Kyllä ne on menny ihan, että kyllä ne huomioi sitte kaikki niinku sitte samalla. Ei sinne ketään jätetä”.

H2 ”- Joo on, ei ne ketään pidä parempana”.

Tunne kuuluvuudesta Virtun katsojaryhmään oli kaikilla haastateltavilla samanlainen. Kaikki kokivat olevansa osa ryhmää ja tasavertaisia keskenään.

H3 ”-No, sillan se oli että mä olen samanarvoinen, kun noi toisetki”.

Jokainen haastateltavista on kokenut pystyneensä vaikuttamaan lähetyksen sisältöihin, jos ovat itse niin halunneet.

H4 ”-Joo-o. Mä oon toivonu jonku kappalleen ni kyllä se löytyy aina”.

Soittaminen Virtulaitteella toisille katsojille vaihtelee suuresti haastateltavien kesken. Kaksi haastateltavista on soitellut lähetyksen ulkopuolella toisille käyttäjälle ja kaksi ei ole soittanut lainkaan. Haastateltavista ne jotka eivät ole soittaneet kertovat, että tuntemattomalle henkilölle on haastava soittaa. Kaksi haastateltavaa on tuntenut jo entuudestaan sen virtukäyttäjän kenelle kertoivat soittaneensa laitteella. Soittelua toisille käyttäjille lisäisi se, että olisi joku tuttu kenellä soittaa, kuten kahdella soitelleella oli.

7.4.3 Käyttäjän kokemus Virtu-projektin vaikutuksesta omaan elämään

Kolmas analyysi kohta käsittelee sosiaalisten suhteiden tukemista ja osallisuutta; sosiaalisten kontaktien lisääntyminen projektin myötä, yksinäisyyden tunne ennen projektia ja onko projekti vaikuttanut kyseiseen tunteeseen, osallisuuden tunteen lisääntyminen projektin myötä, elämän muuttuminen projektin myötä ja turvallisuuden tunteen lisääntyminen.

Kaikki neljä haastateltavaa kokevat, että sosiaaliset kontaktit ovat lisääntyneet Virtu-projektin myötä. Toisten ihmisten tapaaminen on ollut positiivinen kokemus.

H3 ”-No siinä mielessä, ku siellä tapas muita ihmisiä”.

Yksinäisyyttä neljästä haastateltavasta on kokenut kaksi. Kaksi muuta haastateltavaa kertoivat, että tekemisen ja ystävien vuoksi yksinäisyyden tunnetta ei ole syntynyt. Yksinäisyyttä kokeneet haastateltavat kertovat, että projektin myötä yksinäisyyden tunne on helpottunut.

H1 "-Ei mulla oikeestaan oo ollu semmosta yksinäisyyttä, tai ei mulla ainakaan vielä oo ollu täällä ollessa. Musta tuntuu, että on niin paljon sel- lasta touhua, ku on tää piha ja kaikki. Se olis eri asia, jos asuis niinku kerrostalossa ehkä, ni sit vois olla aika yksinäinen. Mulla on täällä niin paljon kaikkea touhua ettei ainakaan vielä oo tuntunu et ois yksinäinen ollu".

H2 "-No se on kiva seurata kelloa ja sit saa nähdä muita ihmisiä ja jutella jonkun kanssa".

H3 "- Kyllä, mä oon tuntenu, ku silloin mä olin niin sairas. Kyllä se taval- laan helpotti ku sai jutella toisten kanssa. Eihän siinä sairauksista pu- huttu ku ihan normaali asioita".

Haastateltavista kaikki kertoivat osallisuuden tunteen lisääntyneet projektissa olon myötä.

H4 "- Emmä osaa sanoa, se on vaikeaa, kyllä se on mukavaa tiettenkin. Saa jutella ihmisten kanssa ja oppii aina jotain uutta vaikka on vanha, ku en sellasia ohjelmia ja niitä nojatuolimatkoja".

Neljästä haastateltavasta kaikki kokivat elämän muuttuneen projektin myötä positiivisempaan suuntaan vaikka mitään valtavan suurta muutosta se ei ole tuonut omaan elämään.

H1 "- Onhan se tuonu sellasta lisää vähän tähän elämään. Sellaista yhte- yttä just niin ku toisiin".

H3 "- Kyllä se varmaan pirsti, ku mä olin ihan aallon pohjalla, ku mä olin niin sairas".

Turvallisuuden tunteen lisääntymistä olivat kaikki haastateltavat kokeneet projektin aikana. Turvallisuuden tunteen lisääntymiseen on vaikuttanut seuraavat seikat; toisten ihmisten ta- paaminen lähetyksissä ja tunne ettei ole yksin maailmassa.

H1 "- Ehkä siinä on jotain, että tuntee sellasta turvallisuutta, ku siinä on ne toiset henkilöt. Sillä lailla ettei oo ihan yksin täällä, että jollain lailla se tuo sellasta sisältöä".

H3 "- Kyllähän se tietysti siinä lisäänty ja siellä oli muitakin saman hen- kisiä ihmisiä, ku minä".

H4 ”- Kyllä sen on turvallisempaa tietysti. Onhan sit puhelin jolla voi ottaa yhteyttä, mutta se on mukavampi ku saa puhua oikein ihmisen kanssa”.

7.5 Yhteenveto tuloksista

Kaikki neljä haastateltavaa olivat saaneet tiedon Virtu-projektista Sipoon kunnan kotihoidon kautta. Ilahduttavaa oli kuulla, miten rohkeasti haastateltavat suhtautuivat uuteen projektiin vaikka pientä epäilyä oli kahdella haastateltavalla ilmennyt osallistumisen suhteen. Epäilyn syynä oli se, miten he osaisivat käyttää uudenlaista tekniikkaa. Onneksi epävarmuus hälveni ja he suostuivat osallistumaan yhdessä muiden kanssa Virtu-projektiin. Ennakkokäsitykset projektista ja laitteesta ovat kaikilla haastateltavilla olleet melko neutraalit vaikka pientä ihmestelyä ja kummastelua oli tekniikkaa kohtaan noussut. Vain yhdellä haastateltavista olisi ollut kiinnostusta osallistua projektin suunnitteluun ennen käytännön alkua. Kolme muuta kokivat, ettei heillä olisi ollut mitään annettavaa tai edes osaamista suunnitteluvaiheeseen.

Suhtautuminen laitteeseen sujui mutkattomasti sen saavuttua kotiin ja kaikki haastateltavat kertoivat alun menneen laitteen kanssa hyvin. Kaikilla haastateltavilla oli positiivinen asenne, joka varmasti helpotti virtulaitteen käytön opettelussa. Opastus laitteen käyttöön oli haastateltavista riittävä ja itse laitteen käyttö heillä on sujunut hyvin. Ongelmia laitteen kanssa on tuonut käyttäjästä riippumattomat seikat, kuten yhteyden katkeaminen ja ääniongelmat. Kokemus avunsaannista ongelmatilanteissa oli kaikilla kiitettävä. Tämä merkitsee sitä, että käytännön asiat, kuten viankorjaus on hoidettu asiaankuuluvalla tavalla ja yhteistyö eri projektin toimijoiden välillä on ollut toimivaa ja mutkatonta.

Lähetyskielekset suomi ja ruotsi ovat vaikuttaneet virtulähetysten seuraamiseen haastateltavien keskuudessa, koska katsojakunta koostuu suomenkielistä ja ruotsinkielistä ihmisistä. Haastateltavat kertoivat, että kummankin kielen lähetyskiä tulee riittävästi ja tämä on ensisijaisen tärkeää tasapuolisuuden kannalta kielikysymyksen suhteen. Haastateltavat totesivat, että omalla äidinkielellä kommunikointi sujuu parhaiten, joka on tietysti oletettavaakin.

Virtu-lähetyskiin haastateltavat osallistuvat, koska niissä tapaa toisia ihmisiä ja eri ohjelma-aiheet kiinnostavat. Haastateltavien kokemus aihealueisiin vaikuttamisesta on hyvä ja mahdolliset toiveet on toteutettu. Lähetyskiin osallistumista vähentävät päällekkäiset menot niiden kanssa ja lähetysten seuraamisen mielekkyyttä on vähentänyt toisinaan heikko äänenlaatu. Kaikilla haastateltavilla on sama kokemus tasapuolisesta huomion saamisesta lähetyskiissä ja jokainen on saanut ilmaista itseään sen verran, kuin on itse tahtonut. Lähetysten ulkopuo-

linen soittelu katsojien keskuudessa on ollut melko vähäistä. Kaksi haastateltavista ei ole soitellut lainkaan ja kaksi on soitellut entuudestaan tutulle virtukäyttäjälle. On siis ilmiselvää, että tuntemattomalle henkilölle on haastavaa soittaa, mutta tutulle soittaminen on luonnollisempaa ja miellyttävämpää.

Lähetystoiminta on tuonut mukavaa sisältöä ja vaihtelua haastateltavien arkipäiviin. Virtulähetyksillä on ollut siis sijansa haastateltavien arjessa, joka on sitouttanut hyvällä tavalla haastateltavat osaksi katsojaryhmää. Aineiston perusteella voidaan sanoa, että lähetykset ovat tuoneet haastateltaville mukavia yhdessä olon hetkiä ja he kokevat olevansa osa virtun katsojaryhmää.

Virtu-projekti on lisännyt jokaisella neljällä haastateltavalla sosiaalisia kontakteja ja toisten ihmisten tapaaminen lähetyksissä on ollut positiivista energiaa lisäävä asia. Yksinäisyyden kokemus on helpottunut niillä kahdella haastateltavalla projektin aikana, jotka olivat kyseistä tunnetta kokeneet ennen projektiin osallistumista. Virtu-projektin myötä osallisuuden tunne on lisääntynyt kaikilla haastateltavilla, kuten myös turvallisuuden tunteen kokemus. Turvallisuuden tunteen lisääntymiseen ovat vaikuttaneet toisten ihmisten tapaaminen lähetyksissä ja kokemus siitä, ettei ole yksin maailmassa. Nämä ovat erittäin tärkeitä havaintoja mielestäni, koska edellä mainitut tunteet ja kokemukset ovat todella merkityksellisiä laadukkaan elämän kannalta.

Tutkimuskysymyksiini käyttäjän kokemus Virtu-projektista, lähetystoiminnan merkitys käyttäjälle ja käyttäjän kokemus projektin vaikutuksesta omaan elämään, jotka ovat havaittavissa tuloksista. Seuraavaksi analysoin ja kerron tarkemmin tutkimuskysymysteni ja keraamani aineiston välistä suhdetta. Virtu-projekti on ollut kaikille haastateltaville mielekäs kokemus ja uskon, että kaikki ovat olleet erittäin tyytyväisiä siihen, että lähtivät mukaan kyseiseen projektiin. Avoin asenne ja positiivinen suhtautuminen ovat varmasti auttaneet haastateltavia sopeutumaan uuteen tilanteeseen ja laitteeseen nopeasti. Mielekkyyttä on myös varmasti lisännyt virtu-laitteen helppo käytettävyys. Vaikea ja monimutkainen tekniikka olisi saattanut lannistaa käyttäjän ja laitteen käyttö ei olisi tullut luonnolliseksi osaksi arkea.

Lähetyskielien tasavertaisuus on luonut ruotsinkielisten ja suomenkielisten käyttäjien välille tunteen, että he ovat samanarvoisia äidinkieleen katsomatta. On ollut hienoa, että lähetysiin osallistumista ei ole vähentänyt mikään Virtu-projektiin liittyvä seikka, kuten esimerkiksi laitteen vaikea käytettävyys. Lähetysaiheiden mielenkiinnottomuus ja tunne siitä, ettei kuulu katsojaryhmään olisi varmasti osaltaan saattanut vähentää mielenkiintoa osallistua lähetysiin. Uskon, että haastateltavilla on tunne, että lähetys on tehty yhdessä lähettäjän ja katsojien kesken. Tähän johtopäätökseen tulin, koska haastateltavien yhdenvertaisuuden ja huomionsaamisen kokemus on hyvä ja heillä on tunne siitä, että toiveet ohjelma-aiheiden suhteen on toteutettu.

Lähetystoiminnalla on ollut merkitystä haastateltaville, koska lähetykset ovat muun muassa tuoneet vaihtelua arkipäivien rutiineihin. Kokonaisuudessaan projektilla on ollut vaikutusta jokaisen käyttäjän elämään, koska esimerkiksi turvallisuuden ja osallisuuden tunne ovat lisääntyneet. Olen tyytyväinen saamiini tuloksiin ja ennen kaikkea iloinen siitä, että olen itse saanut olla mukana näinkin merkityksellisessä projektissa, kuin Virtu on.

Itse Virtu-projektin tavoitteita ovat tiivistettynä vanhusten sosiaalisten suhteiden lisääminen ja yksinäisyyden lievittäminen. Mielestäni nämä tavoitteet ovat toteutuneet haastattelemini henkilöiden kohdalla hienosti. Koko Virtu-projektin onnistumisen kannalta tämä tulos on merkittävä, koska on saavutettu tavoite mihin on pyritty. Lisäksi tavoitteena projektilla oli luoda toimiva virtuaalinen sosiaali -ja terveystalouden palvelumalli. Koen, että Virtu-projektin kehittämällä virtuaalisella palvelumallilla on tulevaisuutta, koska uusia innovatiivisia palvelumalleja tarvitaan laadukkaan vanhuuden turvaamiseksi, ettei kukaan jäisi yksin.

8 Pohdinta

Pohdinta luvun olen jakanut neljään eri aihealueeseen. Ensimmäiseksi pohdin omaa oppimisprosessiani ja tämän jälkeen opinnäytetyöni prosessia ja eettisyyttä. Seuraavaksi kirjoitan oman kokemukseni pohjalta mietteitä virtu-projektista ja lopuksi pohdin virtuaalisten vanhustalouden tulevaisuutta nojaten ja esittelen mahdollisia lisätutkimusaiheita kyseiseen aihealueeseen liittyen.

8.1 Oma oppimisprosessi

Oppimisprosessini on ollut tulen ja tappuran lisäksi onnellisia onnistumisen kokemuksia. Opinnäytetyö prosessin aloitin keväällä 2012, joten vuosi vierähti opinnäytetyön parissa. Jo työskennellessäni Virtu assistenttina päätin, että opinnäytetyöni tulee liittymään kyseiseen projektiin. Keskustelin ideastani opettajien kanssa ja sain vihreää valoa. Päätös tehdä opinnäytetyö yksin johtui aikatauluista. Ajattelin, että yksin tehdessä ei tarvitse sovitella aikaa, eikä paikkaa kirjoittamiselle toisen henkilön kanssa. Lisäksi todella harva opiskelijatoverini oli kiinnostunut vanhuksista, joten työskentelykaveria olisi ollut haastava löytää. Toisaalta kahdestaan tekemisessä on hyödyllisiäkin puolia. Tällöin toiselle on vastuussa tekemisistään ja aikatauluista. Yksin tehdessä on vastuussa vain itselleen ja lipsumisia voi tapahtua. Näin minulle kävi esimerkiksi aikataulujen suhteen. Tekstin kirjoittaminen takkusi ja alkuun pääseminen vei kauan aikaa.

Aluksi päässäni oli yksi suuri kysymysmerkki koskien opinnäytetyötä kokonaisuutena. Pohdin miten minä ikinä osaisin tehdä selkeän ja järkevän kokonaisuuden opinnäytetyöstäni. Aihe oli kuitenkin lähellä sydäntäni ja tempauduin prosessiin. Kysymyksiä on virinnyt koko prosessin

ajan, mutta niihin olen aina saanut tukea ja vastauksia opettajilta. Epätoivolta en ole välttynyt. Toisinaan on tuntunut, että työ etenee verkkaisesti, mutta toisinaan olen kokenut seinän tulevan vastaan. On luonnollista pitkän prosessin aikana kokea ”ylä- ja alamäkiä”.

Koen prosessin kasvattaneen itseluottamustani ja pitkäjänteisyyttäni. Olen mielestäni aina ollut huono hahmottamaan kokonaisuuksia ja luomaan niitä. Tämä opinnäytetyö on iso saavutus itselleni, koska olen pakostakin joutunut luomaan jotakin mihin en uskonut pystyväni. Lisäksi lyhyt pinnani on venynyt ja joutanut epätoivonhetkistä huolimatta. Kuitenkin tärkein oppimani asia tuli itse virtukäyttäjiltä. Opin, että iloisella asenteella ja aidolla välittämällä voi vaikuttaa arvaamattoman paljon vanhuksen elämään. Olen iloinen siitä, että haastattelemani vanhukset antoivat hyvää palautetta minulle itse haastatteluista ja omasta panoksestani Virtu-projektissa. Sain varmuuden, että olen oikealla alalla ja haluan jatkossakin työskennellä vanhusten parissa.

Opinnäytetyö prosessiin suhtauduin aluksi melko kevein mielin, kunnes ymmärsin miten totisen paikan edessä olin. Pian olisin valmis sosionomi ja tämän päättötyön kautta näytän oppimaani ja osaamistani. Vieno hymy vaihtui stressiin ja tiukkoihin suupieliin. Onneksi onnistumisen kokemukset siivittivät työskentelyä ja loivat positiivista tunnetta. Prosessin loppua kohti kulkiessani olo keveni ja tuntui, että voitto eli työn saattaminen päätökseen lähenee ja onnistuu.

Opinnäytetyöprosessin kautta olen oppinut paljon uutta tutkimuksen tekemisestä, itsestäni ja vanhuudesta elämänvaiheena. En ole ennen tehnyt näin laajaa tutkimusta enkä myöskään ole aikaisemmin tehnyt tutkimusta yksin. Aluksi pelkäsin, että jokin tutkimuksessani menee pieleen tai teen sen väärin. Tutustuin tutkimusaiheeseen teoriaan kirjallisuuden kautta ja aloin suunnittelemaan omaa tutkimustani. Sain neuvoa opettajilta sekä koulutovereiltani ongelmatilanteissa. Tutkimuksen tekeminen opetti minulle pitkäjänteisyyttä ja tarkkuutta. Tarkkuus tuli ilmi esimerkiksi tutkimuskysymysten suunnittelussa, haastattelupohjan kirjoituksessa sekä litteroinnissa. Tutkimuksen suunnittelun ja tekemisen myötä sain itsevarmuutta siihen, että osaan ja saan aikaiseksi luotettavan sekä tietoa tarjoavan tutkimuksen.

Teoriakatsausta tehdessäni perehdyin muun muassa vanhuuden kehitysvaihetheoriaan, toimintakyvyn ylläpitoon ja laadukkaaseen vanhuuteen. Työssäni sosiaaliohjaajana palvelutalossa voin hyödyntää oppimiani asioita ja olen huomannut, että kiinnitän entistä enemmän huomiota esimerkiksi siihen, että asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin. Lisäksi aktivoi asukkaita sosiaalisiin kontakteihin, jotta he eivät kokisi yksinäisyyttä. Yksinäisyys on yksi tärkeistä teemoista työssäni ja tärkein asia, jonka siitä opin on, että ihminen voi olla yksinäinen muiden ihmisten ympäröimänä. Opinnäytetyöprosessin ja vanhusaiheen kautta opin paljon siis itsestäni ja vanhuudesta. Uusien asioiden oppiminen yhdistettynä omaan kasvuun antaa minulle hyvät edellytykset kehittyä osaavaksi ammattilaiseksi sosiaalialalla. Toki on syytä

muistaa, että koskaan ei ole valmis ja aina voi kehittyä ja oppia lisää. Pääasia kuitenkin on halu kehittää itseään ja halu oppia uutta.

8.2 Opinnäytetyön prosessi ja eettisyys

Opinnäytetyöni aiheen valinnan jälkeen pohdin työn sisällön rakentumista ja tutkimuskysymyksiä. Tämä vaihe sujui melko joutuisasti, koska Virtuprojekti aiheena oli tuttu eikä vaatinut paneutumista juurikaan. Lisäksi haastattelemani neljä henkilöä valikoitui vaivattomasti, koska olin pitänyt lähetyksiä ja tunsin katsojat henkilökohtaisesti. Ohjaavien opettajien kanssa keskustelin haastateltavien henkilöiden valinnasta ja tämän jälkeen kysyin suostuisivatko kyseiset henkilöt tutkimukseeni. Kaikki suostuivat, joten muutoksia ei tähän vaiheeseen tullut.

Tutkimusrungon valmistumisen jälkeen syksyllä 2012 aloitin haastattelut. Vierailut neljän eri haastateltavan luona sujuivat lämpöisissä tunnelmissa, koska olimme tuttuja entuudestaan, kuten aiemmin jo mainitsin. Haastateltavien tunteminen etukäteen aiheutti haasteita. Haastateltavat eivät aina ymmärtäneet, että kysyin jotakin jonka tiesivät minun jo tietävän. Kerroin aina, että tämä tutkimus ja kaiken materiaalin tulee olla teidän sanomaanne eikä minun tulkintojani. Lisäksi minun täytyi olla tarkkana sen suhteen, etten tee omia johtopäätöksiä haastateltavien aikaisemman tuntemisen takia. Toki oli tuttuudesta jotain hyötyäkin. Koen, että haastateltavien oli helpompi suhtautua minuun, koska olin entuudestaan tuttu ja turhalta jännittämiseltä vältyttiin.

Vanhuksia haastatellessa on otettava huomioon heidän voimavaransa. Olin ajatellut, että haastattelut saattavat kestää noin tunnin. Ensimmäisen haastattelun kohdalla huomasin, että puoli tuntiakin on pitkä ja voimia vievä kokemus vanhalle ihmiselle. Päätin, että haastattelun ajalla ei ole väliä, kunhan aihealueet tulee käytyä luonnollisella rytmillä läpi. Olen kuitenkin tyytyväinen, että haastatteluiden kautta sain vastaukset kaikkiin tutkimusongelmiini sekä siihen, että aineisto kylläntyi. Aineiston kylläntymisen huomasin siitä, että haastateltavien vastaukset eivät tuoneet enää uutta tietoa tutkimuskysymyksiini.

Tutkimusaineistoni on suhteellisen pieni ja syy tähän on haastattelemani vanhusten yleinen tyytyväisyys. Huomasin haastatteluita suorittaessani, että vanhukset olivat todella tyytyväisiä vähäiseenkin tukeen ja apuun elämässään. Olisi ollut mahdotonta saada aineistosta laajaa ja todella kattavaa edellä mainitusta syystä. Olen tyytyväinen itseeni, koska sain mielestäni riittävän kattavat vastaukset opinnäytetyöni kannalta ja mikä tärkeintä, aineisto kylläntyi. Haastatteluiden tultua valmiiksi alkoi kiivas kirjoittaminen. Ennen haastatteluja en juuri ollut kirjoittanut teoriaa ja tutkimusaineiston litteroimisen valmistuttua alkoikin teorian työstäminen. Sisällysluettelo opinnäytetyön suhteen hioutui vähitellen ja kokonaisuus alkoi hahmottua.

Opinnäytetyön loppuvaiheessa koin helpotuksen tunnetta, mutta myös turhautumista työn viimeistelyn suhteen. Työskentely tuntui takkuiselta, mutta hiljalleen työ alkoi saavuttaa lopullista muotoaan. Olen tyytyväinen saamani lopputulokseen ja siihen, että työstäni välittyy virtukäyttäjien henkilökohtainen kokemus projektista sekä oma mielenkiinto aiheeseen.

Eettisyys tulee opinnäytetyön koko prosessin ajan ottaa huomioon ja hyvät eettiset käytännöt on syytä pitää kirkkaana mielessä. Itse olen teoriakatsausta kirjoittaessani merkinnyt lähteet tarkasti ja siten, että ne erottuvat selkeästi kirjoittamastani tekstistä. Haluan kunnioittaa lähteittäni kirjoittajia, joten oman tekstin ja lähdetekstin tulee erottua toisistaan selkeästi. Säilytän litteroimaani tutkimusaineistoa kuusi kuukautta opinnäytetyöni valmistumisen jälkeen, jotta siihen on mahdollisuus palata tilanteen niin vaatiessa.

Haastattelemani vanhukset osallistuivat tutkimukseeni täysin vapaaehtoisesti. Tutkimukseni haastatteluita tehdessäni olin haastattelemani henkilöitä kohtaan ystävällinen ja korostin heille sitä, että heidän henkilöllisyydet eivät tule ilmi opinnäytetyössäni. Lisäksi olin selvittänyt, että tutkimuksen lupa-asiat olivat kunnossa ennen haastatteluiden suorittamista. Tutkimukseni katson luotettavaksi, koska haastattelumateriaali kylläntyi ja se on kerätty asianmukaisesti ohjesääntöjä noudattaen.

8.3 Oma kokemus Virtu-projektista

Tutustuin Virtu-projektiin työharjoitteluni myötä ja harjoitteluni loputtua assistentin toimen kautta. Työnkuvaani kuului lähetysten suunnittelu ja pitäminen virtukäyttäjille. Olin niin sanotusti ”studio emäntä”. Lähetysaiheita olivat muun muassa nojatuolimatkat, tietovisat, musiikki ja henkilökuvat. Lähetystoiminnan lisäksi toimenkuvaani kuului olla mukana Virtu-projektin kokouksissa ja seminaareissa. Vuoden mittaisen Virtu-projekti kokemukseni perusteella voin sanoa, että kyseessä on merkittävä ja hieno hanke. Näin ja koin itse sen vaikutuksen, joka projektilla on käyttäjiin. Suhde käyttäjien ja minun välillä syveni vuoden aikana ja oli mukava kokea heidän luottavan minuun. Yhdessä iloitsimme, mutta myös keskustelimme vakavimmista aiheista. Tärkein tavoitteeni lähetysten aikana oli saada käyttäjä tuntemaan, että on osa lähetystä. Lähetysten pitäjän tulee ottaa aidosti ja tasapuolisesti kaikki käyttäjät huomioon.

Virtu-projektin kaltainen hanke antaa opiskelijalle, työntekijälle ja vanhukselle uudenlaisia kokemuksia muun muassa teknologiaan liittyen. Kaikki osapuolet tutustuvat Virtu-projektin kautta uudenlaiseen hyvinvointiteknologiaan, joka helpottaa esimerkiksi sosiaalisten kontaktien solmimisessa. Vanhukset voivat kokea kotihoidon eräänlaisena ”toimenpiteenä”, jonka aikana annetaan esimerkiksi vain lääkkeitä sosiaalinen vuorovaikutus jää vähäiseksi. Virtu-kanavalla on aikaa pidempiaikaiselle keskustelulle ja hetkeen pysähtymiselle. Helsingin Sa-

nomien artikkelissa Vanhukset jäävät kuntien varaan kirjoitetaan seuraavasti. Terveysten - ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan joka neljäs tai useampi vanhus kokee itsensä yksinäiseksi. Suurin piirtein joka kolmas vanhus viettää päivänsä yksin, joten vanhusten yksinäisyys on suuri ongelma. Kotihoidossa työntekijät törmäävät säännöllisin väliajoin, siihen että yksinäisyyttä kokeva vanhus tahtoisi vain jutella. (Punkka 2013.)

Helsingin Sanomien artikkelista välittyy selkeä kuva siitä, että yksinäisyys on suuri ongelma, johon pitää hakea vastauksia. Yksi vastaus yksinäisyyteen on Virtu-projektin kaltainen teknologiaprojekti, joka tekemäni tutkimuksen mukaan lievittää kyseistä tunnetta. Mielestäni teknologinen hyvinvointipalvelu ja kotihoito yhdessä voivat luoda monitahoisen vanhuksen elämää tukevan palvelun. Virtu-projektin kaltainen teknologia tuo hyvän lisän kotihoidon piirissä oleville vanhukselle virikeohjelman ja toiminnan muodossa. Lisäksi kyseinen projekti esimerkiksi Sipoon kaupungissa voi olla merkittävä lisä kotihoidon laadun kannalta. Toki on syytä muistaa, että Virtu-projekti on enimmäkseen viriketoimintaa, joten se ei itsessään korvaa kotihoitoa vaan on nimenomaan upea lisä siihen.

Nuoremmat sukupolvet saattavat usein ajatella, etteivät vanhukset halua tai heitä ei edes kiinnosta oppia käyttämään uudenlaista teknologiaa. Tutkimukseni tuloksissa on selkeästi nähtävissä aivan päin vastainen huomio. Haastattelemani vanhukset eivät teille uutta teknologiaa vaan ottivat sen melko avoimin ja positiivisen mielin vastaan. Tästä voimme huomata sen, että vanhukset ovat kiinnostuneita ja innostuneita uudenlaisesta teknologiasta.

8.4 Virtuaalisten vanhuspalveluiden tulevaisuus ja lisätutkimusaiheita

Virtuaalisella vanhustenpalvelumallilla koen olevan tulevaisuutta. On tärkeää kehittää uudenlaisia tekniikoita yhteydenpidon ja osallisuuden tunteen lisäämiseksi. Toki on tärkeä muistaa, että virtuaalinen kanssakäynti ei koskaan saisi korvata fyysistä ihmiskontaktia. Virtuaalisesta maailmasta puuttuu muun muassa ihmisten välinen kosketus, joka on mielestäni yksi hyvän elämän edellytyksistä. Virtuaalinen palvelumalli ja niin sanotut peruspalvelumallit voivat yhdessä muodostaa toisiaan tukevan palvelujärjestelmän.

Virtuaalinen hyvinvointitekhnologia on herättänyt kiinnostusta muissakin toimijoissa Virtu-projektin lisäksi ja esimerkiksi Pieni Piiri markkinoi omaa uudenlaista konseptiaan. Pienen Piirin laitteen avulla on mahdollista tuoda kotiin hoiva-, kuntoutus-, liikunta -ja kulttuuripalveluita. Lisäksi on mahdollista toteuttaa pienryhmätoimintaa, jossa kuusi henkilöä voi nähdä ja kuulla toisensa samanaikaisesti. (Pieni Piiri.)

Pienen Piirin lisäksi uudenlaista teknologiaa on hyödynnetty seuraavanlaisen hankkeen muodossa jo vuonna 2007. Espoossa, Vantaalla, Turussa, Lappeenrannassa ja Oulussa on koekäy-

tössä virtuaalinen kotipalvelu. Vanhusten määrä lisääntyy ja resursseista tulee pulaa, oli kyse sitten rahasta tai henkilökunnasta. Virtuaalisen kotipalvelun avulla fyysisiä kotikäyntejä voidaan vähentää ja vanhukseen voidaan ottaa yhteys teknologisen laitteen kautta. Teknologisen palvelun avulla voitiin esimerkiksi tarkistaa onko asiakas ottanut lääkkeitä tai pukeutunut. Koekäytössä olleen kotipalvelun suurimpia etuja olivat yksinäisyyden lievittäminen ja sosiaaliset kontaktit, jotka pitivät vanhukset virkeinä. Espoon vanhusten palvelujen johtaja Jaakko Valvanne totesi artikkelissa jo tuolloin vuonna 2007, että on välttämätöntä tutkia teknologian hyödyntämistä vanhustenhuollossa. (Sandström 2007.)

On hienoa, että vanhuksille kehitetään uudenlaisia teknologisia hyvinvointipalveluja ja niitä koekäytetään myös eri kaupunkien kanssa yhteistyössä. Näen, että tulevaisuudessa yhä useammat uudet yritykset ja projektit valtaavat markkina-alaa teknologisten hyvinvointipalvelujen saralla. Kilpailu asiakkaista ajaa mahdollisesti yhä laadukkaampien palveluiden tuottamiseen ja asiakkaalla olisi vara valita useasta eri toimijasta itselleen se sopivin vaihtoehto.

Lisätutkimusaiheita opinnäytetyöhöni liittyen voisi jatkossa olla seuraavanlaisia; Miten Virtu-projektin tavoitteet saavutettiin projektin loputtua? Miten Sipoon kotihoito on hyötynyt Virtu-projektista? Miten Virtu-projektin työntekijät ovat kokeneet projektin?

Lähteet

Eskelinen, A. Lehtori Laurea-ammattikorkeakoulu ja Virtu-projektin projektipäällikkö

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Kappale Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodin valinta ja aineistokeruu: viirkeitä aloittelevalla tutkijalla. Jyväskylä; PS-kustannus.

Finlex 2012. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (voimassa 1.7.2013 alkaen). Viitattu 19.3.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Heikkinen, E. 2002. Kappale sairauksista toimintakykyyn. Heikkinen, E. & Marin, M. (toim.) 2002. Vanhuuden voimavarat. Vammala; Tammi.

Kivelä, S-L. 2012. Hyviä vuosia. Arvokas ja turvallinen ikääntyminen. Hämeenlinna; Kariston Kirjapaino OY.

Koskinen, S. 2006. Gerontologinen sosiaalityö osana moniammatillista vanhustyötä. Lapin yliopisto. Viitattu 26.1.2013.
<http://www.tampere.fi/tiedostot/5iREfmeHf/SimoKoskinen300806.pdf>.

Lehto, P. & Leskelä, J. (toim.) 2011. Interaktiivinen HyvinvointiTV® ja käyttäjälähtöiset ePalvelut Turvallinen Koti -hankkeen loppuraportti. Viitattu 11.2.2013.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33483/B44.pdf?sequence=1>

Niemelä, P. 2007. Kappale Vanhuus ja turvattomuus. Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (Toim.) 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Jyväskylä; PS-kustannus.

Pulkka, P. 2013. Vanhukset jäävät kuntien varaan. Helsingin Sanomat. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.hs.fi/kaupunki/Vanhukset+j%C3%A4%C3%A4v%C3%A4t+kuntien+varaan/a1359608593659>

Pieni Piiri. Viitattu 10.4.2013.
<http://www.pienipiiri.fi/ammattikayttoon.html#>

Ruth, J-E. 2003. Kappale persoonallisuuden kehitys vanhuudessa. Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) 2003. Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo; WS Bookwell OY.

Sipoon vanhuspoliittinen ohjelma vuoteen 2012. Kuvaus kunnan vanhuspalvelujen rakenteesta vuonna 2008 Viitattu 19.3.2013.
[http://www.sipoo.fi/easydata/customers/sipoo/files/2011_soster/ikaantyneet_\(1\)/Vanhuspoliittinen_ohjelma_2008_tarkistettu_versio.pdf](http://www.sipoo.fi/easydata/customers/sipoo/files/2011_soster/ikaantyneet_(1)/Vanhuspoliittinen_ohjelma_2008_tarkistettu_versio.pdf)

Sosiaali- ja terveys ministeriö 2008 a. Ikäihmisten palveluiden laatusuositus. Viitattu 19.3.2013.
http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1063089

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012 b. Vanhuspalvelulilla turvataan laadukkaita palveluita iäkkäille koko maassa. Viitattu 19.3.2013.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1847332>

Sandström, L. 2007. Virtuaalista kotipalvelua kehitetään auttamaan ikäihmisiä.
<http://www.hs.fi/talous/artikkeli/Virtuaalista+kotipalvelua+kehitet%C3%A4%C3%A4n+auttamaan+ik%C3%A4ihmisi%C3%A4/1135227060900>

Tenkanen, R. 2007. Kappale sosiaalityö ja kotona asuvien vanhusten ongelmat. Seppänen, M., Karisto, A. & Kröger, T. (Toim.) 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Jyväskylä; PS-kustannus.

Toikko, T. 2012. Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampere; Tampereen Yliopistopaino OY - Juvenes Print.

Turunen, K. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä; Atena Kustannus Oy.

Turvallinen koti. Hyvinvointi TV - virtuaalinen hyvinvointipalvelu. Viitattu 11.2.2013.
http://www.turvallinenkotihanke.fi/?page_id=172

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino Oy.

Virtu-projekti. 2011 a. Tervetuloa tutustumaan Virtu-kanavaan! Viitattu 26.1.2013.
<http://www.virtuproject.fi/fi/>

Virtu-projekti. 2011 b. Mikä Virtu? Viitattu 16.1.2013.
http://www.virtuproject.fi/fi/?page_id=33

Väestötilastot 2012, Tilastokeskus. Ennuste 65 vuotta täyttäneiden määrästä pienenee hie-
man. Viitattu 17.4.2013.
http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tie_001_fi.html

Weckman, N. 2012. Kotihoito. Sipoon kunta. Viitattu 23.1.2013.
<http://www.sipoo.fi/fi/kohderyhmat/ikaihmiset/kotihoito>.

Kivelä, S-L. & Vaapio, S. 2011. Vanhana tänään. Eesti; Tallinna Raamatutrukikoda.

Ylikarjula, S. 2011. Vanheneminen kielletty? Elämäkokemuksen puolustus. Viro; Tallinna Raamatutrukikoda.

Taulukot

Taulukko 1: Ikääntyneiden määrä ja osuus Sipoossa Taulukko	18
--	----

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelu runko.....	44
Liite 2 Virta studio Laure-ammattikorkeakoulu Tikkurila.....	46

Liite 1. Teemahaastattelu runko

Sosiaaliset suhteet, perhe, elämäntilanne, koulutus ja harrastukset

- Ikä
- Perhesuhteet (puoliso, sukulaiset, lemmikit)
- Sosiaaliset suhteet (ystävät, kerhot)
- Koulutustausta ja työelämä (työpaikka, työpaikat)
- Harrastukset ennen ja nyt

Käyttäjän kokemukset projektista

- Tiedon saaminen projektista, miten
- Päätyminen mukaan projektiin
- Kiinnostus osallistua jo ennen käytännön alkua projektin suunnitteluun
- Miksi, miksi ei ja miten
- Ennakkokäsitykset projektista, millaisia
- Ennakkokäsitys laitteesta
- Suhtautuminen laitteeseen sen saavuttua kotiin
- Perehdytys laitteeseen, oliko riittävä. Lisättävää perehdytykseen
- Laitteen käytön sujuvuus alussa
- Laitteen käytön sujuvuus nyt
- Tekniset ongelmat laitteen kanssa, millaisia
- Kokemus tuen saannista ongelmatilanteissa. Mitä lisättävää
- Laitteen käyttö tulevaisuudessa
- Toivomukset laitteen suhteen. Uudistus ehdotuksia
- Suomenkielisten lähetysten riittävyys ja ruotsinkielisten lähetysten riittävyys
- Kielen vaikutus lähetykseen osallistumisen suhteen
- Lähetyskieli ja sen vaikutus kommunikointiin lähetyksissä

Lähetystoiminnan merkitys käyttäjälle

- Lähetysten mielenkiintoisuus ja laadukkuus.
- Mikä saa osallistumaan lähetykseen. Mikä tätä vähentää tai lisää
- Lähetykseen muutosehdotuksia.
- Onko lähetystä riittävästi. Muutosehdotukset
- Itseilmaisuuksissa, riittävä vai ei. Onko kuunneltu riittävästi
- Ovatko lähettäjät huomioineet riittävästi ja tasapuolisesti suhteessa toisiin katsojiin

- Ovatko lähetykset hyvään aikaan. Toive lähetys ajankohdista
- Vaikuttaminen lähetysten sisältöihin
- Soittaminen virtualaitteella toisille käyttäjille lähetysten ulkopuolella.
- Lisääkö jokin asia lähetysten ulkopuolista soittelu toisille katsojille

Sosiaalisten suhteiden tukeminen ja osallisuus

- Sosiaalisten kontaktejen lisääntyminen projektin myötä
- Lähetysten merkitys
- Yksinäisyys ennen projektiin osallistumista. Onko projektin helpottanut tätä tunnetta
- Osallisuuden tunteen lisääntyminen projektin myötä
- Tunne, onko osa Virtun katsoja ryhmää
- Elämän muuttuminen projektin myötä
- Projektin herättämät positiiviset ja negatiiviset tunteet
- Turvallisuuden tunteen lisääntyminen projektin myötä

Haastattelun loppu

- Lisättävää
- Kokemus haastattelusta
- Haastattelun mielekkyys

Liite 2 Virtu-studio Laurea-ammattikorkeakoulu Tikkurila

